

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

OKTOBER 6 • 2000

In sui memoriam – även med briljanter

SNF:s auktion

Pris 20 kr

**BLI MEDLEM
I
SAMFUNDET
KUNGL. MYNTKABINETTETS VÄNNER**

För endast 150 kronor om året

- får Du gå in gratis på museet
- har Du 10% rabatt på det mesta i museibutiken
(utom kommissionsvaror)
- blir Du inbjuden till museets vernissager

Årsavgiften för medlemskap, 150 kronor,
sätter Du in på pg 35 48 60 - 9

Har Du frågor rörande vänföreningen är Du
välkommen att ringa föreningens sekreterare Ulrika Bornestaf
tel. 08-5195 5302

**SVENSK
NUMISMATISK TIDSKRIFT**

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
- Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari - maj, september - december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:-
2:a omslagssidan	2.200:-
4:e omslagssidan	2.500:-
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:-
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:-
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:-
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:-

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

Innehåll SNT 6 • 2000

Sid

Artiklar och notiser

In sui memoriam - även med briljanter	128
Papperspollett från Kvillebäcken - en broppening från 1800-talet	135
Plåtmynten som Aktiebolaget Konstindustri tillverkade	137
Mynt i skålgrop på Birka	138
När stenpengen från Yap kom till Stockholm	139
Myntbössan "Monnibox"	140
Whistmarker	141
Överprägling på nödmyntet Kronan	143
Femkrona 1991 med felaktigt myntmästarmärke	143
Program för mynthelgen i Kristianstad 27-29 oktober 2000	146

Stående rubriker

Nya mynt. Svenska millenniemynt med präglingsår 1999 och 2000	142
Pressklipp. Nya sedlar svårare att förfälska	143
Nytt om böcker - recensioner	144
Utställning. Mera klöver! - en utställning om konstnärliga nordiska spelkort	145
Föreningar	147
Auktioner	147

Omslag

In sui memoriam, belöningsmedalj införd av prins Oscar (II) år 1859. Detta exemplar förlänades till vår väl största sångerska genom tiderna, Jenny Lind-Goldschmidt, av Oscar II och utdelades i London år 1881. Medaljen är i guld och rikt briljanterad. Monteringen av briljanterna gjordes av hovjuveleraren Hammer i Stockholm. Medaljen erhöles av Kungl. Myntkabinetet i testamentarisk gåva år 1888. Se vidare artikel på sid. 129. Foto Jan Eve Olsson.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0702-24 88 19 (kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Föreningsaktiviteter

OKTOBER

28-29 **Utflykt till Kristianstad**

Arrangör: Dan Carlberg,
Kristianstadsortens Numismatiska Förening.

Programmet finns på sid. 146!

Dan Carlberg

NOVEMBER

25 **Myntmessa med auktion**

Plats KMK, kl. 9.30-15.30.
Samarrangemang SMF, KMK och SNF.
Entré 30 kr.

9.00-15.00 Lovisa Ulrikas bibliotek. Visning av auktionsobjekt.

15.45-16.15. Hörsalen.

Paul Levin, Ticalens Mynthandel, Göteborg: *Bibels mynt.*

16.30-18.30. SNF:s auktion med objekt ur Sven Svenssons samling
(svenska mynt, sedlar, medaljer och polletter).

19.00 Middag på *MYNTKROGEN*. Meny: Fisksoppa, ryggbiff med två olika
aromsmör, svamppytt samt rissolépotatis. Fläderfromage med mandelflarn, kaffe,
lättöl eller mineralvatten. Allt detta för 195 kr. Vin 35 kr/glas.

Anmälan obligatorisk senast onsdag 22 november till Elver Duvelius, SMF,
tel. 08-673 34 23 eller Torbjörn Sundquist, tel. 08-5195 5335 dagtid.

DECEMBER

11 **Julfest**

Plats SNF, kl. 18.00.

Kungl. Myntkabinettet

OKTOBER

21 **Spelkortsmässa**

Plats KMK, kl. 11.00 - 16.00.

I samband med att utställningen Mera klöver! öppnas bjuder Chartophilia Sueciæ,
Svenska Spelkortssällskapet, in allmänheten att köpa, byta, sälja eller låta värdera
kortlekar. Specialpris på fatöl och smörgås på Myntkrogen!

22 **Vira**

Stockholms Virasällskap spelar och lär ut Vira.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlslplan

Kansli: Besökstid 10.30 - 13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6, Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00 - 16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00 - 16.00.

Hemsida: www.myntkabinettet.se

In sui memoriam – även med briljanter

Av Lars O. Lagerqvist

Införandet av medaljen

Under sin tid som arvfurste och hertig av Östergötland införde prins Oscar (II) år 1859 en belöningsmedalj som bär fransidesinskriften *In sui memoriam* (= Till dess [dvs hans] åminnelse) och till en början endast slogs i silver (Hildebrand II:523:24, 10:e storleken) med mottagarens namn på randen. Vid tronbestigningen eller rättare året efter (1873) övergick Oscar II till guld, ändrade inskriften och försåg vanligen medaljen med krona och bäranordning. Tydligt försågs den inte längre med någon randskrift med mottagarens namn – i varje fall har intet sådant exemplar bevarats. Medaljen är idag obsolet och har inte delats ut sedan 1909. Då hade den dock använts ganska flitigt av Oscar, särskilt under kungatiden (Hildebrand a.a. nr 26, Areen s 87f, Pålsson 1992 s 39f) och en enda gång av Gustaf V (Areen s 88, not 150B - i guld men nu 8:e storleken). Dessutom hade drottning Sofia sin egen medalj med denna inskrift sedan 1874 (Hildebrand a.a. II:535:1, Areen s 87f, Löfström s 41, Rasmusson 1971 s 220; kända exemplar är alla "att förvaras"). Senare bedömdes tydligen *In sui memoriam* vara överflödig – konstnärer fick *Litteris et Artibus* (om denna se Löfström 1935 och senast förf:s notis i SNT 2000:3, s 62f) och för andra kategorier hade och har ju kungen sin egen medalj (*H. M. Konungens medalj*, "Hovmedaljen", Areen s 85f, Löwenhielm s 39f, Pålsson 1987 s 6) eller för särskilda förtjänster numera *Serafimermedaljen* samt sedan Gustaf V:s tid *Prins Eugen-* och *Prins Carl-medaljerna* (samma hänvisningar).

Den i medaljmysterier inte helt insatte läsaren erinras om, att vi har fyra huvudkategorier av kungliga belöningar av detta slag:

- de som delas ut av kungen personligen, som vi behandlat här;
- en enda återstående som delas ut i ordenskapitel (*Nordstjärnemedaljen*, instiftad 1986, för utländsk undersåte, Pålsson 1993, s 226);
- de som delas ut av regeringen (*Illis quorum meruere labores*, *För berömliga gärningar* och några till) eller av statliga departement och ämbetsverk (*För nit och redlighet i rikets tjänst*, kan ersättas med klocka,

1. Jenny Linds exemplar av *In sui memoriam* från 1881, präglat av Kungl. Myntet och sedan färdigställt av hovjuveleraren Hammer. Guld, vitt guld (kronan och öglan) och briljanter. Kungl. Myntkabinettet. Foto: Jan Eve Olsson. Se även omslaget för färgbild (densamme).

glasskulptur e. dyl.: *För förtjänster om utrikesförvaltningen*, Pålsson 1978), kommuner (t.ex. Stockholms S:t Eriks-medalj och många fler) eller akademier (som möjligen ligger mitt emellan denna och kategori d);

d. de som kan kallas "halvofficiella" men med nådigt tillstånd har kungens bild eller kunglig krona eller instiftats med kungligt tillstånd (svenska kyrkan, föreningar och samfund, t.ex. Kungl. Patriotiska Sällskapet, hushållningssällskapen, Svenska Jägarförbundet m.fl.).

En likhet har vår medalj med de andra utmärkelser som nämnts ovan i kategorierna a-c, nämligen att de vid denna tid inte är uppräknade i statskalendern och liknande publikationer. Senare återfinns förkortningar för *Illis quorum*, för *Litteris* m.fl., men inte för *In sui memoriam*. Den har ett slags karaktär av kungens enskilda nåd, efter 1873 mest till utländska medborgare, men det var inte heller många innehavare som levde (om någon!) när man började ta med dessa andra belöningsmedaljer.

Briljanterad guldmedalj

Men låt oss återgå till ämnet – *In sui memoriam*. Som nyss framhölls av förf. (SNT s 63, NNUM 2000 s 95) var det denna medalj i guld, inte *Litteris* (som Löfström s 34 uppger, och många efter honom, senast SBL), som Oscar II förlänade 1881 till väl största sångerska genom tiderna, Jenny Lind-Goldschmidt. Utdelningen ägde rum i London 1 eller 2 juni, dit kungen och drottning Sofia rest efter en längre vistelse i Bourne-mouth, där de uppehållit sig under senvåren. Den storlek han använde sig av även under kungatiden var alltså den 10:e (dvs 38 mm) och som framgår av bilden – se också omslaget i färg – var den rikt briljanterad, även själva öglan genom vilket bandet i ljusblå serafimerfärg är trätt. Den skulle bäras om halsen.

De antikslipade briljanterna har nyligen granskats av en expert och bedömts som varande av hög kvalitet. Den största väger ca 1,3 karat. Intressant nog är de briljanterade delarna av vitguld (alltså kronan och öglan), säkerligen i brukliga 18 karat; dessa accessoarer måste vara av en hårdare legering och inte av mju-

ka 23 karat, som medaljen själv skulle ha, liksom alla andra slagna av Kungl. Myntet i Stockholm (fram till 1973, se Lagerqvist 1981 s 52). Normalt är krona/ögla av guld 18 karats guld på våra belöningsmedaljer – kanske det vita ansågs ge en bättre bakgrund till diamanterna och kontrastera mot medaljens 23 karat. Monteringen har ägt rum hos hovjuveleraren Hammer i Stockholm; i och för sig var Carlmans ordensjuvelerare sedan 1875, men även Hammer var ännu verksam och han hade briljanterat ett annat exemplar några år tidigare (1876). Visserligen finns det ingen tillverkarstämpel på ögla eller kronan, men räkningen från Hammer av 27 april 1881 finns bevarad i Slottsarkivet. Kostnaden, inräknat medalj, ask, band, krona och diamanter slutar på 673:41 (varav medaljen 88:41, levererad av Kungl. Myntet direkt till Hammer).

Den här aktuella medaljen samt tre exemplar av den stora medaljen över Jenny Lind själv (Hyckert 2:201:9 av L. P. Lundgren 1849, präglad på bekostnad av sångerskans svenska beundrare) i respektive guld, silver och brons erhöles Kungl. Myntkabinetten i testamentarisk gåva men måste då betala arvsskatt (!). Gåvan tillfördes samlingarna 1888 och har inv.nr 8356.

De kungliga dragen på medaljen (halsbild, höger sida, varunder i äldsta versionen konstnärsnamnet) är graverade av Lea Ahlborn redan 1859 men inskriften är 1873 ändrad från OSCAR PRINC. HER. SVEC. ET NORV. DUX OSTROGOT. till OSCAR II SVERIGES NORR. GÖTH. OCH VEND. KONUNG och hennes namn under porträttet har tagits bort (varför?). Frånsidan är försedd med en öppen krans av lager och ek, i vilken läses IN SUI MEMORIAM (Olsén s 142), samma stamp som 1859. En noggrann iakttagare märker, att inskriften på åtsidan nu är på svenska, frånsidans alltså på latin, en inkonsekvens som Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens inskriftnämnd brukade underkänna. Kanske den ändrade medaljen inte blev uppvissad?

Övriga utdelningar

Utän att ha forskat djupare i ämnet tycks det författaren som om Oscar under sin tid som arvfurste huvudsakligen eller enbart har delat ut sin medalj i silver "att förvaras", som termen lyder. Från den tiden finns också ett avslag för samlare i brons

2. Den världsberömda sångerskan Christina Nilsson konserterade i Stockholm sommaren 1876 och fick då *In sui memoriam* med briljanter av Oscar II – även denna gång färdigställd av Hammer. Hon gick ett par veckor senare till en fotograf i Göteborg och lät föreviga sig. Som synes bär hon medaljen i rosett (den var i blått och guld), bredvid den ett franskt ordenstecken (som bekant kunde kvinnor först från 1952 få svenska ordnar, en heder som upphörde redan 1974, efter vilken tid endast utlänningar kan erhålla dylika, samt medlemmar av kungahuset). Fotot, som tagits 1876 av Wald. Dahllöf, Göteborg, tillhör Musikmuseets samlingar, Stockholm.

(S. Svenssons samling 10 371, i Kungl. Myntkabinetten som inv.nr 101 199). Oscar var ju sedan pappa Oscar Is död sommaren 1859 närmast i tronföljden – den som mänskligt att döma skulle följa bror Karl XV på tronen (men prins Oscar kallades aldrig kronprins) – och ville väl ha en egen belöningsmedalj, precis som Karl som kronprins några år tidigare inrättat *Litteris et Artibus*. Beställningen hos Kongl. Myntet ägde rum på hösten 1859 och räkningarna är daterade den 30 november. Tillverkningen inklusive silver och slagkostnad gick på 58 rdr 4 öre rmt, medan Lea Ahlborn betingade sig den betydande summan av 300 rdr rmt för stamparnas gravering och 4 rdr rmt för "inskriften på 2ne medaljer". Då fick hertigen tio exemplar men måste också stå för "1 ex. i silver af samma medalj, hvilket kommer att af undertecknad [dvs Sebastian Tham] till Kongl. Rikskabinetten öfverlemnas". Utdelning skedde

först 1860, eftersom det var sent på året. Tydligt försågs medaljerna till en början med den medaljerades ingraverade namn, vilket icke är fallt med belöningsarna från Oscars kungatid.

Från kungatiden däremot är alla medaljer förf. sett av guld. De tillverkades i omgångar; den första beställningen är från 24 mars 1873 och gällde åtta exemplar. Räkningen gick på 706:20. Kungl. Myntkabinetten fick samtidigt (på beställarens bekostnad) sedvanligt leveransexemplar från Kungl. Myntet i silver. Dessutom äger museet ytterligare ett i senare tid förvärvat, utdelat guldexemplar med krona och ögla (men utan band), som 1968 skänktes av Sven Svenssons Stiftelse (inv.nr 28583:1); det hade förvärvats hos Hirsch Mynthandel AB i Stockholm och kan möjligen ha härrört från familjen Printzsköld. En annan *In sui memoriam*, nämligen drotning Sofias, såldes nämligen ett par år

senare genom Bjarne Ahlström och den gången vet vi säkert, att det var barnbarn till riksmarskalken Prinztsköld som avyttrade den och att den tilldelats hans hustru, hovdam hos drottningen (Rasmusson 1971).

Hur medaljen bars när den inte gavs "att förvaras" eller uttryckligen delats ut med kedja eller utsagt skulle bäras om halsen (Jenny Lind) framgår av fotot från sekelskiftet av Reinhold Hörnell (fig. 3). Den miniatyr som beställts privat (Hildebrand a.a. nr 30) och mäter 14 mm och är tillverkad med åtsidan från Oscars första typ av 10 öre (!), har slät fränsida och fick IN SUI MEMORIAM ingraverat (leveransexemplar från före 1876 utan gravering i förgyllt silver finns också i Kungl. Myntkabinettet). Det ytterst sällsynta, troligen numera unika originalet i guld förvärvade Kungl. Myntkabinettet kort efter det nyssnämnda, likaså som gåva från Svenssons Stiftelse (inv.nr 28 712); det har krona och högblått band. Det är inte identiskt med Christina Nilssons miniatyr, eftersom denna bars i en guldlänk tillsammans med en sådan av ett franskt ordenstecken.

Den kunnige specialsamlaren Sven-Erik Jarlén har vänligen meddelat, att han under forskningarna på Kungl. Slottet vaskat fram en del mottagare men inte hunnit avsluta arbetet; för Oscars tid som arvfurste har han använt sig av Lofström (s 40-41). Vad kungatiden efter 1878 beträffar har förf. fortsatt hans arbete i Slottsarkivet samt för arvfurstens arbete till en utdelning enligt uppgift hos Svarstad 1957. Med hjälp av många vänner (se nedan) har åtskilliga mottagare identifierats. Listan – med ofullständigheter eller felstavningar korrigerade inom klammer [] och datum för beslutet eller tjug hovmans kvittering (men inte överlämnandet) angivet fr.o.m. 1873 före namnet – blir som följer:

A. Utdelning av Oscar som arvfurste (i silver, troligen i de flesta fall "att förvaras")

1860 Musikdirektör [Wilhelm] Sö[h]rling (1822-1901), LMA. Han tonsatte Oscars dikt "Flaggan upp". Fick senare (1886) *Litteris et Artibus*.

1862 Musikdirektör [Karl] I[sraell] Sandström (1824-1880), LMA, kompositör ("Min lilla vrå bland bergen"). Tonsatt Oscars "Östersjön", dennes mest kända dikt. Fick *Litteris* 1874. NF.

1863 Musikern J[ohan] van Boom (1807-1872), LMA, professor i pianospel, kompositör. NF.

1865 Musikskriftställaren Carl Abr. Mankell (1802-1868), LMA, född i Danmark (Christiansfeld, Sönderjylland), kom till Sverige 1823. Troligen för hans svenska musikhistoria 1864 i två volymer med dedikation till Oscar (II). Även tidigare arbeten med dedikation är bevarade, bl.a. till Oscar I (1849). Han hade fått *Illis quorum* i 8:e storleken 1852 och blev RVO 1854 (Påhlsson 1992). NF, SBL.

1865 Professor K.V.[Carl Wilhelm] Bauck (1808-1877), LMA, författare. Skänkt arbeten till Oscar, tex *Handbok i musikens historia...* (1862) och även efter 1865.

1866 Musikdirektör Joseph Czapek (1825-1915), Göteborg, LMA, kompositör. Hade fått *Memoriae Pignus* av Oscar I (Lindgren 1953 s 195) och fick senare *Litteris*. NF.

Målaren Ferdinand Fagerlin (1825-1907, se Svenskt Konstnärslexikon II:174ff.).

Cand. Polytechn. Sandholt, Norge, ägare till "Krogstads kemiska fabrik" (silver). Svarstad s 257f, P&IT 19.9.1866.

B. Från kungatiden finns följande utdelningar (alla i guld)

1873 1.4. Hovleverantör M. Grimwaldt, Riga. Hovleverantörsutnämningen måste ligga före 1873; från detta år och framåt finns en förteckning i Slottsarkivet.

1.4. Hippolite (de) Majewski [Majewski], Warszawa. Såväl denne som Grimwaldt fick likalydande brev på franska (koncept i BFA), i vilka sekreteraren framför att "H. M. har i nåder mottagit Eder hyllning" och att "Han som bevis för sin tacksamhet beslutat tilldela Eder Sin guldmedalj med Sitt porträtt". I ett senare brev den 7 april beklagas förseningen, vilken (som vi sett ovan) berodde på att medaljleveransen från Kungl. Myntet dröjde. Majewski härstammade från en utarmad adelsfamilj från Lublin och grundade ett företag i Warszawa, kallat *Warszawskie Laboratorium Chemiczne* (Warszawas Kemiska Laboratorium), som tillverkade mediciner, kosmetika m.m. och drev handel med dessa produkter. Sönerna är mera kända, den polske arkeologen Erazm Majewski (1858-1922) och industrimannen Stanislaw M. (1860-1944). På ett gruppfoto taget 1880 och åter-

givet i en artikel om Erazm M. (Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych, Prace, Tom I, Warszawa 1996, s 8) finner vi även den skägge fadern. Han bär inga dekorationer. (För dessa upplysningar tackas professor Stanislaw Suchodolski, Warszawa.)

1874 14.12. Herbert [Hubert] Smith [kallade sig senare Smith-Starnier], engelsk undersåte, för ett arbete betitlat *Tent-life with English gypsies in Norway* (1873). Resan företogs 1871 med tre zigenare, Esmeralda och hennes två bröder. Tredje upplagan kom 1876. Smith gifte sig 1874 med Esmeralda och skilde sig 1876. Enligt Schiötz s 453 (efter lokaltidningen *Bridgenorth Journal* 13.2.1875) fick Smith *Litteris et Artibus* av Oscar II, men som framgått här är det fel medalj (jfr uppgifterna om Jenny Lind och Max Pflaum nedan!).¹

4.9. Förlagsbokhandlaren J[ohann]. H [skall vara: Jacob]. Weber [Weber] (1803-1880), Leipzig.

9.9. Franske litteratören [comte] Charles Lair, Langne (denne utgav senare – 1895 – bl.a. en uppsats till Arkeologiska sällskapet i Nantes 50-årsjubileum). I brevkoncept (BFA) den 12.9 – givetvis på franska – får han tack för att ha hyllat minnet av den avlidne kungen samt för en katalog över fransk keramik från 1700-talet, "analogue aux productions de Marieberg", säkert ett av kungen diktat tillägg.² Lair var RVO sedan 1869.

9.9. Kongl. dansk kapellmusicus Wilhelm Scheider (trots tränga efterforskningar har mina lärda danska vänner inte kunnat hitta något närmare om denne kapellmästare).

1875 6.3. Bayerske undersåten Georg[e] Morin (1831-1918), München-Haidhausen, skriftställare, "för en bok om Konung Carl XV med titel: 'König, Dichter und Maler [Dem

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Andenken Karl's XV.]". I konceptboken (BFA) framgår av ett 25.4 daterat svar, att medaljen (som översänts med brev 14.3) inte skulle bäras, vilket Morin hoppats få göra. Den var alltså utdelad "att förvaras", det enda säkra fallet när det gäller kungatidens guldmedaljer (jfr dock Herbert Smith ovan och not 1). DO s 1021.

6.3. Hovsångare I[sak] Berg (1803-1886), "att bäras i kedja om halsen". LMA, sånglärare för bl a Oscar II, Jenny Lind. NF.

Augusti. Att utdelas under statsbesöket 1875 i Tyskland:

Telegrafist Kaiti

Fotograf Max Pflaum, Kgl. Hofphotograph, Berlin, driver 1880-1900 firma under eget namn och kallas då "Hofphotograph Sr. Maj. d. Kaisers und Königs"; ateljén låg lämpligt nog på Königstrasse. Han har uteslutande efterlämnat porträttfotografier, fransett bilden av hans ateljéer; fick kungliga medaljer från flera monarker (brevuppgifter från Marlies Ebert, Stadtmuseum Berlin). Att han skulle ha fått *Litteris* samma år av Oscar II (Löfström 1935) får anses vara uteslutet. Den använda förteckningen från Riksmarskalks-ämbetet kan inte missförstås på den punkten. Uppgiften i P&IT är (likom beträffande Jenny Lind-Goldschmidt) felaktig.

Bogbinder [Daniel Louis] Clément (1820-1877), Köpenhamn.³

Augusti. Att utdelas under statsbesöket 1875 i Ryssland:

Svenska legationen fick 14 medaljer att disponera "till Musikdirektörer, Jernvägsfunktionärer och Litteratörer [tillagt:], Hoffourir", däribland blott 1 st *In sui memoriam*.

Därutöver (de två första förmodligen en "efterskörd" till statsbesöken):

21.10. Fabrikanten Adam Meltzer (1834-1896), S:t Petersburg ("att bära om halsen"). För denne expedierades också en utnämning till hovleverantör denna dag (Slottsarkivet). Meltzer begravdes på luteranska kyrkogården Wolkowo; han verkar ha sysslat med bronsgjutning (vänliga upplysningar i brev från Susanne Concha Emmrich).

13.11. Bokförläggaren Emil Rich- teler, Berlin.

13.11. Tyske bildhuggaren Heinrich Hoffmeister (1851-1894). Tackbrevet (BFA, koncept) 1.12 visar, att Hoffmeister skänkt kungen en av honom skulpterad byst över "Feld-

3. Reinhold Hörnell bär närmast riddartecknet av Vasaorden Oscar II:s *In sui memoriam* i guld - bandfärgen verkar ovanligt ljus, men det beror på att blått blir nästan vitt med dåtidens typ av film.

Fotograf okänd. Reprofoto ur *Daedalus* 1943, Jan Eve Olsson.

marschall Wrangel". Bysten finns inte kvar på Kungl. Slottet och har varken hamnat på Skokloster eller i Nationalmuseum; längre än så har den inte efterforskats av förf. TB XVII:286.

13.11. Österrikiske hovfotografen Fritz Luckhardt (1843-1894), Wien. Framstående porträttfotograf, favoriserad av kejsar Frans Josef, som utnämnde honom till "Kaisersl. Rath" och professor och tilldelade honom Frans Josefs-orden. Enligt brevkoncept (BFA) 24.11 hade Luckhardt översänt ett album med fotografier av konstnärer i Wien och deras verk till Oscar II. Eder s 353,393; Baier s 528.

1876 17.8. Hovsångerskan Christina Nilsson-Rouzeaud, senare grevinnan de Casa Miranda (1843-1921), LMA. Med briljanterad krona och band i rosett (detta exemplar, donerat till Musikhistoriska museet - Areen not 149 - buret i blågul rosett på bröstet, se fig. 4!). Uppgiften att även detta exemplar (likom Jenny Linds) skulle ha delats ut i serafimerband är uppenbarligen felaktig och det framgår också av fotot. Enligt kvitto blev briljanterna monterade av hovjuveleraren Chr. Hammer i slutet av augusti; denne erhöll guldmedaljen från "slottslaget".⁴ Senare erhöll Christina Nilsson Oscars briljanterade namnchiffer i guldinfattning (tro-

ligen 1881) och på ett foto bär hon nu sin *In sui memoriam* och ett utländskt ordenstecken (franskt, se not 4) som miniatyrer i en liten guldlänk; till sist fick hon också *H M Konungens medalj* i guld med kedja (Löfström) och från början av seklet kan vi se henne bära denna på ett "galafoto". SBL, Norlind m.fl. biografier.

11.3. Juris Professor Dr. [Carl] Christoph Johann Friedrich Ludwig Lueder (1834-1895), Erlangen, för ett "praktexemplar" av ett av tyska kejsarinnan 1873 prisbelönt arbete, "La Convention de Genève" (1876). Genèvekonventionerna (den första 1864, senast 1949) är grunden i Röda Korsets verksamhet under krigstillstånd. (Uppgifter genom Library of Congress.)

11.3. Baron Otto Gottfried Leineburg von Lüttendorff [Lütgendorf(f)] (1825-1893), Pressburg (= Bratislava, Slovakien), förut bosatt i München. "För dedikation och ett öfverlemnadt praktexemplar af hans 9de upplaga af öfversättningen af Frithjofs Saga". I Bernadotte-biblioteket ingår ytterligare ett par av baronens översättningar. Tackbrev (BFA, koncept) 11.3. NDB s 477 (kort omnämmande), GHdA 107.

18.11. Snickarmästare [Karl] *K[nut]* Edberg (1814-1896).⁵

2/12 har Konungen utkvitterat 1 ex i guld, "jemte fodral". Vem detta till-

delats är inte känt; troligen skänkt "att förvaras".

1877 Ingen utdelning.

1878 26.5. Arkivarien P[ierre]. Génard (1830-1899), Antwerpen. För ett arbete om P. P. Rubens, "Aantiekening over den grooten meester en zijne bloedverwanten" (1877).

15(?)6. [Professor] Mr. [John Hutton] Balfour (1808-1884), Hon. Secretary, Botanical Society, Edinburgh. Efter att ursprungligen ha disputerat i medicin (1832) övergick han till botaniken och blev professor i ämnet samt dessutom (1845) Regius Keeper of the Royal Botanic Garden och Queen's Botanist for Scotland. Balfour hade överlämnat sitt arbete *Class book of botany being an introduction to the study of the vegetable kingdom* (ny upplaga 1871).

1879 27.2. Le comte Brion de Montalembert (Brion-Montalembert).

18.6. Enkefru De Lore, Genève.

1880 25.9. Musikdirektör L. Aug. Lund[h] (1838-1916), AssLMA, organist vid Tyska kyrkan i Stockholm och musiklärare. Tonsatte senare "Svea" till Oscar II:s regeringsjubileum 1897. NF.

11.12. Mamsell [Wilhelmina] Westerling (1833-1911), kammarfru hos drottning Sofia sedan 1859 (med guldkedja). Hon fick även Oscar II:s jubileumsminnestecken och till sist guldrölopsminnestecknet 1907.

1881 11.1. Ett exemplar utkvitterat "Enl. Nädig order" av kungen själv.

1-2.6. Hovsångerskan Jenny Lind-Goldschmidt (1820-1887), LMA, se ovan (m.br.o.seraf.band), exemplaret inte det som utkvitterats av Konungen 11.1. Det här aktuella levererades direkt till Hammer i räkning från Kungl. Myntet och blev därefter briljanterat av denne. Utdelat i början av juni i London. P&IT 20.6.1881 har den felaktiga uppgiften, att det var *Litteris et Artibus* som utdelades (med briljanter och serafimerband står det också, vilket ju var korrekt), en uppgift som hämtats från GHT – det är alltså dess i medaljmysterier föga bevandrade Londonkorrespondent som får beskyllas för det felaktiga pressmeddelandet, som sedan gått vidare via P&IT till bl.a. Löfström och SBL. Om Jenny Lind, se bl.a. NF, SBL, flera biografier.

12.8. Le Marquis de Gérin, Paris. I konceptet (BFA) till brevet med medaljen 15.8 tackas markisen för "le fusil [bössa] dont vous avez voulu faire hommage à S. M." Med intresse

har H. M. studerat "votre belle invention". Brevet är undertecknat av Otto Printzsköld.

1882 17.11. Kompositören Axel Grandjean (1847-1932), Köpenhamn. NF.⁶

1883 5.6. Tyske kompositören [Karl] Götze (1836-1887), född och anställd i Weimar, senare kapellmästare i Magdeburg, Berlin m fl, avliden i Magdeburg. Komponerade flera operor, bl.a. *Gustav Wasa*, som torde vara anledningen till belöningen. Riemann s 648.

1884-1885 Inga utdelningar.

1886 10.12. Société d'Horticulture i Nizza [mottagarens namn ej angivet].

10.12. Grosshandlare [Jacob Claus Andreas Carl Albert] Näser (1841-1913), etatsråd, Köpenhamn. Var gift med en Berling och i praktiken ägare till Berlingske Tidende. Tilldelad Dannebrogorden (Grandjean).

1887 8.12. [Förlagsbokhandlaren] Leo Woerl (1843-1918), Würzburg, senare Leipzig. Utgav (delvis av honom författade) resehandböcker ("Woerl's Reisehandbücher"). Han var "Hovförlagsbokhandlare" för bl.a. Österrike-Ungern, Bayern och Sachsen och bar 19 dekorationer (brevuppgift från Leif Pålsson)! DO s 1700.

8.12. [Anthonie Abraham] Vorsterman van Oyen (1845-1912), framstående genealog och heraldiker, Haag, främst känd för *Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familien*, 1885-90. (De Grote Winkler Prins Encyklopedie.)

1888 19.1. Prof. Dr. C[onrad]. Beijer [Beyer] (1834-1906), Stuttgart, Hofrat, diktare och litteraturhistoriker. Donerat skriften "Liebesleben" med anledning av förmålningen 1881 mellan kronprins Gustaf (V) och Victoria av Baden; verkan förts något av att han kallar brudgummen för "Kronprinz Oskar"! Beyer författade flera liknande skrifter, bl a ett Festspiel till kejsar Wilhelm I:s nitioårsdag (utkom 1886) och en dikt till kung Wilhelm II:s av Württemberg födelsedag (1893), men också vetenskapliga arbeten. Flera kortare minnesteckningar utkom efter hans död. I dag bortglömd. (Vänliga upplysningar per brev från Ulrich Klein.)

1889 12.1. Engelske majoren [Alfred] Heales (1827-1898). För *The Churches of Gottland (others than those of Wisby)*. Vackert illustrerad med inklustrade fotografier, för sin

tid ett storverk (muntligt meddelande från Erland Lagerlöf). Utgav även andra kyrkbeskrivningar, t ex Kings-ton-upon-Thames.

31.1. Professor [Paul] Appell (1855-1930), Paris, framstående matematiker. Vann pristävlingen i matematik 1897 (vid regeringsjubileet), tryckt som uppsats i *Acta mathematica* bd 13. NF.

31.1. Redaktör [Reinhold] Hörnell (1851-1902), Stockholm. Utgivit en skrift till Oscars 60-årsdag (Oscar II, Minnesblad 1889, Thalia 1889).⁷ Se fig. 3 med Hörnell bärande medaljen.

1890-1891 Ingen utdelning.

1892 30.9. Notarien Renaudin, Sceaux [Frankrike].⁸

1893 1.2. Baronessan [Helene] Königswarter, Hannover.⁹ DO s 790.

1894 Ingen utdelning.

1895 14.5. Albert Rieger (1834-1905), Wien, kompositör. Rieger var egentligen landskaps- och marinmålare och hade deltagit Österrikiska järnvägstjänstemännens sångförenings resa till Norge och Sverige 1894, varvid han anhållit att få dedcera ett orkesterverk, "Souvenir de Stockholm", till Oscar II. Det fick han. En skrivelse från UD till beskickningen i Wien 8.3.1895 ställer frågan, om Rieger kunde dekoreras med Vasaorden. Men det blev medaljen! TB XXVIII s 327.

7.11. Italienske medborgaren M. Martino.

1896 Ingen utdelning.

1897 1.2. Gustaf Fredrik Törner (1821-1898), kamrerare vid Kungl. Operan sedan 1852. Hade *Illis quorum* (8:e storleken) sedan 1889.

27.2. Rabbin [Gottlieb] Klein (1852-1914) från Ungern, författare, rabbin i Stockholms judiska församling alltsedan år 1883. Ledamot av styrelsen för religionsvetenskapliga

Strandbergs Mynt

&
Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev
äldre handlingar m.m.
charta sigillata, fornsaker m.m.

Se vår hemsida

www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 8C, Box 7377, 103 91 Stockholm
Tel: 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

kongressen i Stockholm 1897. NF, SBL.

1898-1899 Ingen utdelning.

1900 20.2. Generalkonsul Walther Schultze, Ecuadors konsuläre representant i Berlin (eller Chargé d'Affaires), Dr. phil., "privatlärd" och utgivare av ordensböcker, känd "ordensjägare" (meddelande i brev från L. Pahlsson, som också sänt en avslöjande korrespondens, tryckt i Eva Link & Heinz Gauggel: Fürstlich Hohenzollernschen Orden und Ehrenzeichen [1985, Graf Klenau Verlags GmbH, Fridingen], s 115f). Han hade överlämnat ett litterärt arbete. Medaljen gick från Hovförvaltningen 20.2.1900 och genom UD till Berlin 16.3. Ett tack från Schultze är daterat 23.3.

1.12. Harald Wieselgren (1835-1906)¹⁰. NF, SBL.

1901-1907 Ingen utdelning.

Vid Oscars död 8 december 1907 fanns inga medaljer kvar.

Det är slående hur sångens och musikens kulturpersonligheter dominerar, särskilt i början. Men så var Oscar också mycket musikalisk och som prins blev han Kungl. Musikaliska Akademiens mycket aktive preses (se M & N 1921). Som kung fortsatte han att dela ut den av brodern Karl XV instiftade *Litteris*, vilket alla hans efterträdare på tronen också har gjort. Detta kan väl förklara, varför denna mer och mer kom att ersätta *In sui memoriam* (man får dock ett intryck av att den var ett snabbfinare än andra kungliga medaljer – se t.ex. utdelningen i S:t Petersburg 1875, då bara en ställdes till legationens förfogande – vem som fick den är ökat – mot 13 av "Hovmedaljen" och "Litteris").

Vad gäller utdelningarna 1866 var prins Oscar ordförande i den kommitté som ordnade den stora industriutställningen i Stockholm (där Molins fontän numera befinner sig). Vid denna framträdde också konstnärer och Fagerlin, som vunnit guldmedalj utomlands, fick här sitt svenska genombrott. Sandholt deltog också i utställningen som en prisbelönt företrädare för norsk industri.

Som framgått ovan tillverkades till en början åtta exemplar i guld av medaljen efter trontrilträdet. De många utdelningarna 1875 beror på statsbesöken i Tyskland och Ryssland. Nybeställningar gjordes flera gånger, 1875 hela 18 st i tre omgångar, 1876 en enkasta i november, väl den som kungen kvitterade ut 2

4. Den sista *In sui memoriam* eller rättare ett stampavslag i förgylld silver av verktygen till det 1909 av Gustaf V utdelade guldexemplaret. 8:e storleken, här utan krona och band. Kungl. Myntkabinettet. Foto Jan Eve Olsson.

december, 1880 (4 st), 1881 (1 st, levererad direkt till Hammer för briljantering), 1883 (3 st), 1887 (3 st), 1888 (3 st), 1890 (3st) och 1897 för sista gången (3 st). Det fanns efter sistnämnda år två i behållning, som delades ut 1900. Det blir inalles 47 guldmedaljer, inräknat den som gick direkt till Hammer. Utdelningarna ovan, inräknat de tre anonyma, utgör 47, så siffrorna stämmer. Allt enligt Riksmarskalksämhetets förteckningar i Slottsarkivet.

Slutet på historien

Och så till sist 8:e storleken i guld med Gustaf V:s bild (avslag i förgylld silver i Kungl. Myntkabinettet, se bilden), som sedan inte kom att utdelas mera:

1909 Fabrikör Knut Theodor Edberg, Stockholm (1846-1926).¹¹ Se fig. 4.

Det är förstärkt att Gustaf V ansåg, att sonen skulle få samma medalj som fadern. Det får sägas vara förklaringen till denna sista och enda utdelning under hans regering. (Det har förekommit förslag om att återuppliva medaljen – av Leif Pahlsson – men därav har ingenting blivit.)

Till detta kan man lägga, att "bokföringen" av utdelningar ibland varit en smula bristfällig. Några exempel har getts ovan. Såväl Karl XV som brodern och efterträdaren Oscar II och senare även Gustaf V medförde

ett antal ordnar och medaljer på sina resor och uppvaktningens anteckningar om vilka som erhöll dessa lämnar ofta en del i övrigt att önska. Som läsaren märkt har anledningen till medaljbelöningen bara angivits i några fall och i ytterligare några kunnat förklaras (eller göras sannolika) genom smärre efterforskningar, delvis genom hjälpsamma kollegor (se nedan). I en del fall har det inte varit möjligt att identifiera de medaljerade utan ett omfattande arbete och detta har därför fått anstå, trots att förf. är väl medveten om, att "en annan gång är en skäl". Så mycket kan sägas som att italienaren Martino inte var sysselsatt med gipsarbeten på Kungl. Slottet!

Exemplar på samlarmarknaden

Samlarna har inte haft många exemplar att glädja sig åt. En försäljning av silvermedaljen från hertigtiden finns noterad i Kungl. Myntkabinettets kortregister, nämligen på Sagførernes auktion i Köpenhamn 23.6. 1939 (prins Valdemars samling), då ett sådant gick för den modesta summan av 5 dkr till Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Kanske prinsen fått det av Oscar själv vid något besök i Köpenhamn? För detta talar att exemplaret saknar randskrift, mot detta att porträttsidan enligt Jørgen Steen Jensen "er noget slidt", vilket det i så fall (dvs som presentexemplar givetvis ockulerat) inte borde vara. Ett avslag i brons skall finnas i Göteborgs myntkabinett (Lagerberg 1878 nr 1772, ur Oldenburgs första medaljsamling).

Av medaljen från kungatiden finns ett avslag i silver i Göteborgs myntkabinett (Lagerberg 1878 nr 1774, ur samma samling) medan ännu ett sådant avslag såldes hos Bukowski i Stockholm 24.11.1894 för 5:50 och ett utdelat i guld med krona och ögla hos densamme 23.4.1897 (Oldenburgs andra medaljsamling) för 114 kr och 15 öre. Det är inte säkert att det är detta som Kungl. Myntkabinettet sedan förvärvat genom gåva (se ovan), eftersom det möjligen hörde från familjen Printzsköld, inte från en samlare. Ytterligare ett exemplar var till salu i Holmbergs (jubileums) lagerlista nr 62 (Stockholm 1932) som nr 188 (avbildad), även det med krona och ögla (men inte bandet!) bevarade. Det har repaskador till höger om halsen på åtsidan, varigenom det med säkerhet kan sägas, att det inte är detsamma som finns i Kungl. Myntkabinettet. Känner läsarna möjligen till några fler försälj-

ningar? Tilläggas kan, att K. Maj:ts Orden saknar båda versionerna av medaljen i sina samlingar; de äldre belöningsmedaljerna där utgörs av en donation från 1950-talet (hovkamrer C. G. Hesselblads samling). I H. M. Konungens samling finns ett silverexemplar (nr 303, 30g) från hertigtiden, förmodligen inlagt där av Oscar själv. Om man lägger till prins Valdemars exemplar ovan har man redogjort för alla tio exemplar som präglades 1859, inräknat de utdelade!

Naturligtvis kan man också ägna en tanke åt medaljens sociala funktion. Den skiljer sig ju betydligt från ordnarnas. Bl.a. kan vi konstatera, att mottagarna inte kommer från samma sociala grupp utan är fördelade på flera, från kvalificerade yrkesarbetare, diktare och musiker till in- och utländska hovmän och kungens bekanta. Ibland har medaljen varit ett personligt nådetecken, ibland tycks den ha tillgripits som nära nog en nödlösning, när ingenting annat passat. Genomgående är utlänningarna efter 1873 fler än svenskarna.

Av utdelade guldmedaljer från kungatiden kan naturligtvis ett eller annat exemplar ligga kvar i någon (ärvd) byrålåda eller ha hamnat på samlarmarknaden utanför Sverige. Uppgifter mottas tacksamt!

För att kunna sammanställa en uppsats som denna gäller det att veta, vilka sakkunniga man skall fråga om svårutforskade saker. För givande diskussioner tackar jag den ovannämnde kännaren Sven-Eric Jarlén, den medaljintresserade Ulf Nordlind, båda i Stockholm, samt alldeles särskilt den mångkunnige Leif Pålsson, Göteborg, som alla försett mig med en hel del extra information. Så har även Bo Vahlne och Antoinette Ramsay Hertilus vid Kungl. Slottet och Ingemar Carlsson, föreståndare för Bernadotteska Familjarkivet (BFA), Per Nordenwall, Ridarhuset, Bengt Nihlén, Kungl. Hovförsamlingen i Stockholm, Inger Mattsson, Kungl. Operans arkiv, Carina Bergman vid Vitterhetsakademiens bibliotek, Susanne Concha Emmrich, Svenska Institutet, Pia Nyström, Statens Musikbibliotek, Hans Riben, Musikmuseet, Sigrid Sällström, Jenny Lind-Sällskapet, Jørgen Steen Jensen vid Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn, Stanislaw Suchodolski, Polska Vetenskapsakademien, Warszawa, Gay van der Meer, Haag, Jill Webster, National Museums of Scotland, Edinburgh, Marlies Ebert, Stiftung Stadtmuseum Berlin, Ulrich Klein, Württembergisches Landesmuseum i Stuttgart, Detlev Schwennike, Hungen (Tyskland), Anne de Benoit de la Pailhonne, Paris, Maria José Bigote Chorão, Nationalarkivet i Lissabon samt – som så ofta – Lars-Olof Skoglund vid SBL.

Otryckta källor

Slottsarkivet: H.K.H. Hertigen av Östergötland, Cassaverifikation 1859.

Oscar II: Hofstatsräkenskaper 1873, 1876, 1881.

Riksmarskalksämberbetet F 4, Handlingar ang. medaljer, 1-2 (endast den regerande kungens utdelningar).

Förteckning: Hofleverantörer 1873-.

Kungl. Hovförsamlingen, Stockholm: Förteckning över avlidna (Dödbok) 1911.

Musikmuseet, Stockholm: Maskinskrivna anteckningar av E. E. Areen (1938) om Christina Nilssons dekorationer; förteckning över minnesföremål med anknytning till Christina Nilsson.

Bernadotte-biblioteket, Kungl. Slottet: bokkatalogen.

BFA = *Bernadotteska Familje-Arkivet*, Ulriksdal: Konung Oscar II:s brevväxling, koncept (nr 8-8½).

Riksrådet: Utrikesdepartementets arkiv, K. Maj:ts skrivelser till Berlin m.m.

Kungl. Myntkabinettet: Register över medaljförsäljningar.

Lissabon: Instituto dos Archivos Nacionais da Torre de Tombo: Kungl. Kansliet, Registratur 1892.

Citerad litteratur och förkortningar

Areen = E. E. Areen: *De nordiska ländernas officiella belöningsmedaljer*. Stockholm 1938.

Ass = Associerad.

Baier = W. Baier: *Geschichte der Photographie* (1977).

DBL = *Dansk Biografisk Leksikon* (3:e uppl.).

DO = *Deutscher Ordens-Almanach*, Handbuch der Ordensritter und Ordensdamen deutscher Staatsangehörigkeit. Leipzig/Berlin 1904/05, 1906/07, 1908/9 (sistnämnda använd här). Jfr Geile nedan.

Eder = J. M. Eder: *Geschichte der Photographie* (3:e uppl. 1903); *History of Photography* (övers. New York 1978, cit. här).

GHdA = *Genealogisches Handbuch des Adels* (flera band).

Geile = *Register der im Jahrgang 1908/09 des Deutschen Ordens-Almanach selten genannten Orden und Ehrenzeichen*. Aufgestellt von Willi Geile. Hagen 1992.

GHT = Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning.

Grandjean = H.F. Grandjean: *De kgl. Danske ridderordner ... redigeret af Johannes Madsen* (1903).

Hildebrand = B. E. Hildebrand: *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar...* II. Stockholm 1875.

Hyckert = B. E. Hyckert och V. E. Lilienberg: *Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor. Numismatiska Meddelanden XVII:1-2*. Stockholm 1905-15.

Lagerberg 1878 = M. Lagerberg: *Till hvarje för fosterlandets höga minnen nitälskande medborgare i Göteborgs stad*. Göteborg 1878 [upprop till insamling för att förvärva H Oldenburgs medaljsamling till stadens myntkabinett].

Lagerqvist 1981 = L. O. Lagerqvist: Om metallsammansättning i och kontrollstämpling av moderna medaljer. *Myntkontakt/Svensk Numismatisk Tidskrift* 1981, s 52ff.

Lagerqvist 2000 = L. O. Lagerqvist: Nytt kungaporträtt på belöningsmedaljerna. *SNT* 2000:3, s 62-63. Även i *NNUM* 2000:4, s 94-95.

Lindgren 1953 = T. Lindgren: Anteckningar om Oskar I:s medalj Memoriae Pignus. *NNÅ* 1953 (tr 1955), s 179-200.

LMA = Ledamot av Kungl. Musikaliska Akademien.

Löfström = K. Löfström: *Kungl. medaljen Litteris et Artibus*. Stockholm 1935.

Löwenhielm = F. Löwenhielm: *Svenska ordnar och medaljer*. 2:a uppl. Stockholm 1998

M & N = O. Morales och T. Norlind: *Kungl. Musikaliska Akademien 1771-1921*. Stockholm 1921.

NDB = *Neue Deutsche Biographie*, Bd 15 (1987).

NF = *Nordisk Familjebok*, 2:a upplagan.

NNUM = *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* (Köpenhamn).

NNÅ = *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, utgiven av Nordisk Numismatisk Union (Helsingfors, Köpenhamn, Oslo, Stockholm) sedan 1936.

Norlind = T. Norlind: *Kristina Nilsson. Sångerskan och konstnärinnan*. Stockholm 1923.

Olsén = B. Olsén: *Lea Ahlborn*. Uppsala 1962.

P&IT = *Post- och Inrikes Tidningar*.

Pålsson = L. Pålsson: Svenska officiella belöningsmedaljer. *SNT* 1987:1, s 4-7.

Pålsson 1978 = L. Pålsson: Ny statlig medalj 1976 / För förtjänster om utrikesförvaltningen. *Myntkontakt* 1978:8, s 214.

Pålsson 1992 = L. Pålsson: Danske modtagare af svenske dekorationer. *Ordenshistorisk Tidsskrift, efterår* 1992 (1992), s 27-44.

Pålsson 1993 = L. Pålsson: Nordstjärnemedaljen – vår yngsta ordensmedalj. *SNT* 1993:8, s 226.

Rasmusson 1971 = N.L. Rasmusson: *Kungl. Myntkabinettet*, Stockholm 1970. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1971, s 211-234, spec s 220 (ill).

Riemann = *Riemann Musiklexikon*. Mainz 1959.

Rönnow = S. Rönnow: *Svenskt industri- och handelsmuseum 1895-1909. Dædalus. Tekniska museets årsbok 1943* (1943).

SBL = *Svenskt Biografiskt Lexikon* (för vissa personuppgifter).

Schiötz = E.H. Schiötz: *Utlandings reiser i Norge. En bibliografi / Itineraria Norvegica. A bibliography on foreigners' travels in Norway until 1900* [Bd. 1]. Universitetsforlaget, Oslo-Bergen-Tromsø 1970.

SNT = *Svensk Numismatisk Tidskrift*, utgiven av Svenska Numismatiska Föreningen och Kungl. Myntkabinettet [tidigare Myntkontakt, utgiven sedan 1977 av Svenska Numismatiska Föreningen].

Svarstad = C. Svarstad: Svenska belöningsmedaljer tilldelat nordmenn – svenske belöningsmedaljer i Universitetets myntkabinett, Oslo. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 1957:9, s 257 f.

Svenskt Konståndslexikon = S. Rönnow: Fagerlin, Ferdinand. *Svenskt Konståndslexikon* II. Malmö 1953.

TB = *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler ...*, begründet von U. Thieme und F. Becker. XVII (1924), XXVIII (1953).

Biografiska uppgifter även ur *Svenska män och kvinnor*.

Förteckning över kända mottagare

APPELL, Paul, professor, Paris. 1889.

BAUFAUR, J. H., professor, Edinburgh. 1878.

BAUCK, Carl Wilhelm, musikhistoriker. 1865.

BEIJER, Conrad, professor, Stuttgart. 1888.

BERG, Isak, hovsångare. 1875.

BOOM, Johan van, musiker. 1863.

CLEMENT, D. L., bogbinder, Danmark. 1875.

CZAPEK, Joseph, kompositör. 1866.

DE LORE, änkefru, Genève. 1879.

EDBERG, Knut, hovsnickare. 1876.

EDBERG, Knut d y, direktör. 1909.

FÄGERLIN, Ferdinand, konstnär. 1866.

GÉNARD, P., arkivarie Antwerpen. 1878.

GÉRIN, Marquis de, Paris. 1881.

GRANDJEAN, Axel, kompositör, Danmark. 1882.

GRIMWALDT, M., hovleverantör, Riga. 1873.

GÖTZE, Karl, kompositör, Tyskland. 1883.

HEALES, Alfred, major, England. 1889.

HOFFMEISTER, Heinrich, skulptör, Tyskland. 1875.

HÖRNELL, Reinhold, redaktör. 1889.

KAITI, telegrafist, Tyskland. 1875.

KLEIN, Gottlieb, rabbin. 1897.

KÖNIGSWARTER, Helene, Hannover. 1893.

LAIR, Charles, litteratör, Frankrike. 1874.

LIND-GOLDSCHMIDT, Jenny, hovsångerska. 1881.

LUCKHARDT, Fritz, hovfotograf, Wien. 1875.

LUEDER, Carl, professor, Erlangen. 1876.

LUNDH, L. Aug., organist. 1880.

LÜTGENDORFF, Baron Otto Gottfried Leineburg von, Tyskland. 1876.

(de) MAJEWSKI, Hippolite, Warszawa. 1873.

MANSELL, Carl Abr., redaktör. 1865.

MARTINO, M., Italien. 1895.

MELTZER, Adam, S:t Petersburg. 1875.

MONTALEMBERT, Brion de, fransk greve. 1879.

MORIN, Georg, Bayern. 1875.

NÆSER, J.C.A.C.A., grosser, Danmark. 1886.

NILSSON-ROUZEAUD, Christina, hovsångerska. 1876.

NIZZA: Société d'Horticulture. 1886.

PFLAUM, Max, hovfotograf, Berlin. 1875.

RENAUDIN, notarie, Sceaux. 1892.

RICHTLER, Emil, förläggare, Berlin. 1875.

RIEGER, Albert, kompositör, Wien. 1895.

SANDHOLT, cand. pol., Norge. 1866.

SANDSTRÖM, Israel, musiker. 1862.

SCHEIDER, Wilhelm, kapellmästare, Danmark. 1874.

SCHULTZE, Walther, generalkonsul, Berlin. 1900.

SMITH[-STARNIER], Herbert, författare, England. 1874.

SÖHRLING, Wilhelm, musiker. 1860.

TÖRNER, G. F., kamrer vid Operan. 1897.

Papperspollett från Kvillebäcken

– en bropenning från 1800-talet

Kvillebäcken eller ån som rinner tvärs över Hisingen rinner upp i Säve och har två utlopp. Den ena armen mynnar ut i Nordre älv och den andra i Göta älv. Före 1658 bildade Kvilleån riksgräns mot Norge. Lundby och Tuve socknar var svenska, resten av Hisingen norskt. Då var leden segelbar och stavades *Qvillebäcken*. Den första fasta förbindelsen mellan Göteborg och Hisingen var en pontonbro. Den hade byggts 1678 av riksamiralen Stenbock för att kunna

undsätta Bohus fästning. Det var ett hastverk och bron försvann tämligen snart. Den första moderna bron uppfördes 1874. Det var Qvillebäckens broaktiebolag som lät bygga bron. Den tillverkades emellertid av Eriksbergs mekaniska verkstad. Det var den första bron över Göta älv. Bron revs 1969.

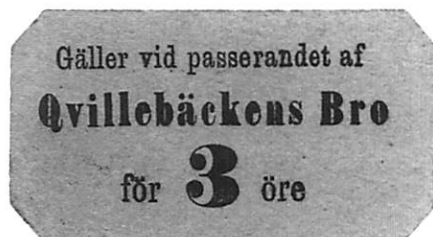
Liksom vi idag kan ha vägtullar där man betalar med mynt och sedlar hade man under 1800-talet polletter, s.k. bropenning. Så var även fallet med bron över Kvillebäcken. Kanske var det så att polletterna förenklade livet för dem som ofta önskade färdas över bron. Ägaren av bron ville nog också undvika kontantbetal-

ningar. Man slapp då alla problem som är förenade med penninghantering.

Bland polletterna från Roggebiblioteket i Strängnäs (nu i KMK) finns en lilafärgad papperspollett med avhuggna hörn. På framsidan finns följande text på tre rader: *Gäller vid passerandet af / Qvillebäckens Bro / för 3 öre*. På baksidan finns ett ovallt stämpelavtryck med texten: *QVIL-LEBÄCKENS BROAKTIEBOLAGS POLLET*.

Kanske finns det någon bland SNT: s läsare som vet mer om polletten från Kvillebäcken? *IW*

Foto Jan Eve Olsson, RAÄ. Skala 1:1.

WEBER, J. J., förläggare, Leipzig. 1874.
 WESTERLING, Wilhelmina, kammarfru. 1880.
 WIESELGREN, Harald, biblioteksman. 1900.
 WOERL, Leo, förläggare, Würzburg. 1887.
 VORSTERMAN VAN OIJEN, A. A., genealog, Haag 1887.

Anm.: OKÄNDA MOTTAGARE / Unknown / Anonymes 1875, 1876, 1881.
 För svenskar eller i Sverige bosatta har land eller ort inte angivits.

Noter

1. Ett vapen i ett ex libris för Hubert (obs förnamnet!) Smith-Stanier Esq publicerades i *The Armorial* (Edinburgh) Aug. 1960, s 110. Det fyrdelade vapnet pryds nedtill dels av ett motto på baskiska (!), dels av den nedhängande medaljen med Oscar II:s bild, utan krona och försedd med ett felaktigt band, vilket påpekades av Leif Pålsson i en insändare i samma tidskrift (May 1963, s 163) – det är i gult och blått som för Tapperhetsmedaljerna (jfr dock Christina Nilssons medalj nedan!). Avsaknaden av krona gör att man misstänker, att Smith-Stanier fått medaljen "att förvaras" och sedan själv försett den med band och ring. På en inskriftstavla ovanför vapnet står följande: THREE CRESTS I BARE / TURNER, SMITH AND STANIER / A DECORATION FROM THE KING OF / NORWAY AND SWEDEN PLUS / DE LITERIS ET ARTIBUS (sic!). Varför han skulle ange fel medalj kan man fråga sig – var det notisen i *Bridgenorth Journal* som fått honom att tro, att han skulle uppta denna belöning och inte den rätta? Medaljporträttet är alldeles otvetydigt det som utfördes 1859 för *In sui memoriam*.
2. Från den oförtröttlige Leif Pålsson har jag tillstållits utdrag ur två arbeten där namnet Lair förekommer. Enligt Charondas: A quel titre? Tome II (Les Cahiers Nobles, Paris), är det fråga om "faux noblesse" av enkel härstamning (1700-talet) och man gör en spydig kommentar om valspråket "En ai-je l'air?". Enligt D. Labarre de Raillecourt: Les Comtes du Pape en France (XVIIe - XXe siècles), Tome II, 1966, s 67, blev Lair (Charles) greve "par bref de Pie X" år 1903 och påvlig kammarherre nästa år. Släkten skall vara känd sedan början av 1600-talet.
3. Om denne framstående bokbindare, som härstammade från en fransk-reformert familj och vars far inflyttat till Danmark 1815, kan läsas närmare i DBL bd 3 (3:e uppl., 1979). Han hade i varje fall kungliga uppdrag i Danmark, men varför Oscar II gav honom medaljen i samband med det tyska statsbesöket är än så länge okänt. "Han viste ved mange lejlighede

der udmærkede prøver på sjældent fint og kunstnerisk udført bogbinderiarbejde...", säger Edw.C.J. Wolf i DBL.

4. Redan den 13 augusti besökte hon Oscar II på Drottningholm, men då var medaljen nog inte färdig, snarare fick hon den i samband med föreställningar på Operan, den senaste 2 september, eller kanske just 17 augusti. Efter sista föreställningen den 2 september reste hon till Christiania (Oslo) och sedan till Göteborg, där hon gav konserter från hotellbalkongen 11 och 13 september och vid denna tidpunkt bör fotografiet ha tagits. Hon konserterade sedan i Köpenhamn och Malmö samt besökte till sist Växjö och skalden/landshövdingen Gunnar Wennerberg, gav konsert igen och var under dessa dagar också hos syskonen i Snugge. 30 september lämnade hon Växjö och reste över Köpenhamn – Hamburg till London; i slutet av oktober återvände hon till Paris (Norlind). – Hennes medalj fanns på Musikmuseet vid Areens besök den 12 april 1938 men har tyvärr stulits på 1950-talet eller något senare och inte kunnat återfås. Andra dekorationer som tillhört henne och som fanns där vid Areens besök men nu tyvärr saknas var bl a den franska "L'Instruction publique", som hon bär på det här återgivna fotot; senare fick hon också den norska "Til belønning" med purpurrott band och briljanterad (den enda så utdelade?), som nämnts ovan H.M. Konungens medalj (Gustaf V), 8:e storleken i guld, märkligt nog att bäras i kedja om halsen (foto finns av henne från början av 1900-talet med denna utmärkelse), Olympiska medaljen 1912 (8:e i silver, en portugisisk orden, "A La Caridad" med kraschan och axelband, samt ett antal sällskapsordnar (tex Amaranten). Areens idé om att hon själv torde ha ordnat "den rätt tarvliga blågula rosetten" som "ett allt annat än lyckligt utslag av den stora divans patriotiska känslor" kan knappast vara riktigt. Hon lät ju fotografera sig i Göteborg när hon nyss fått medaljen (fig. 2) av kungen och kan väl inte så gott som omedelbart ha bytt bandet! Av fotot framgår, att det var i två färger. Annars skulle medaljen naturligtvis i "normala" fall bäras i högblått (mörkblått) band. (För åtskilliga hänvisningar och uppgifter i denna not tackas Hans Riben.)
5. Denne var en mycket framstående kunglig snickarmästare med egen verkstad. Han hade bl a levererat ett stort antal möbler av högsta kvalitet till kungafamiljen ända sedan kronprins Karl (XV) och Lovisa "satte bo" 1850 och får i hög grad sägas ha varit värd denna uppmärksamhet från Oscars sida. Hans mästarcycke (1843), ett skrivbord i nyrokoko, finns på Nordiska Museet. Se Svenskt Möbellexikon Bd 1 (1961), sp 705f. Om sonens medalj se nedan under 1909.

6. Axel Grandjean var far till genealogen m m H.F. Grandjean, som citeras i denna uppsats.
7. Hörnell var även verksam som affärsman – VD för de Lavals ångturbiner, ägnade sig åt livförsäkringar, glödlampstillverkning m m och tog initiativ till Sveriges Handels- och Industriemuseum, skrev artiklar i ekonomiska frågor och biografier, var kommunalpolitiker och gjorde vidsträckt utländska resor. En väsentligare skrift från 1889 – också den i Bernadottebiblioteket – är nog *Export of Sweden*, som han gav ut med Vilhelm Köörsner och som riktade sig till konsulat, affärsmän, bankmän o a. Han blev RVO (1896) m fl dekorationer (Rönnow).
8. Sceaux är en sydlig förort till Paris. Här vistades general Bernadotte under sina fåtaliga permissioner från armén och här gifte han sig i augusti 1798 med Desirée Clary. Notarien var troligen behjälplig vid uppsättandet av den minnestavla som sitter på notariatskontorets välbevarade hus – det blir förf.:s påstående till dess att motsatsen bevisats. Oscar vilade ut i Frankrike (i Biarritz) detta år efter en ovanligt envis vinterförkylning och besökte bl.a. Pau (ett av flera besök) men på vägen hem också Paris.
9. Familjen Königswarter kom från Fürth och var av judiskt ursprung, medlem-

COMMENTATIONES DE
 NUMMIS SAECULORUM
 IX-XI IN SUECIA REPERTIS
 NOVA SERIES NR. 15

CHRISTOPH KILGER

Pfennigmärkte und
 Währungs-
 land-
 schaften

Monetarisierungen
 im sächsisch-slavischen
 Grenzland ca. 965-1120

Pris: 525:- inkl moms.
 Porto tillkommer.

♦ ♦ ♦

Beställningar:
 NUMISMATISKA
 FORSKNINGSGRUPPEN
 Bollhusgränd 1B, 111 31 STOCKHOLM
 Tel: 08-674 77 50 Fax: 08-674 77 53

SNF:s auktion 140

**Lördagen den 25 november
2000**

Tid: 16.30

Plats: Kungl. Myntkabinettet,
Slottsbacken 6, Stockholm

Visning: 25 november kl 9-15

i

Lovisa Ulrikas bibliotek på Myntkabinettet.

Föremålen i denna katalog kommer uteslutande
från
Sven Svenssons samling.

Auktionsvillkor

1. Endast medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen, nedan kallad SNF, eller i annan till Nordisk Numismatisk Union ansluten förening äger rätt att närvara och lämna bud.
2. Medlemmar i till SNF anslutna klubbar och föreningar ska gemensamt lämna bud i sin klubb/förenings namn.
3. Katalogens uppgifter har utformats med största möjliga omsorg med reservation för smärre misstag eller fel som kan ha uppstått vid katalogens redigering. Korrigeringar kan komma att meddelas vid auktionstillfället.
4. Objekten säljs i befintligt skick. Då föremålen kan granskas vid angiven visningstid accepteras normalt inte reklamationer från vid auktionen närvarandes personer. Reklamationer från icke närvarande budgivare ska vara SNF tillhanda senast 14 dagar efter mottagandet. Reklamationer får inte beläggas med lösen.
5. Auktionsledningen avgör eventuella tvistefrågor i samband med auktionen och har rätt att slå samman, dela, utesluta och ändra ordningsföljden mellan objekten om så visar sig lämpligt.
6. Budgivare är alltid själv ansvarig för avgivet bud även om detta sker på en annan persons uppdrag.
7. Auktionsledningen avgör eventuella tvister rörande budgivningen och har också rätt att om den så bedömer lämpligt ta upp ett tidigare nummer till förnyat utrop.
8. Lägsta bud är 50 kronor och auktionsledningen bestämmer hur buden ska höjas.
9. **Inropsavgift på 10 % på klubbslagets pris tillkommer och erläggs av köparen.**
10. Inköpta objekt ska avhämtas omedelbart efter auktionen mot erläggande av full betalning.
11. Anbud från icke närvarande anbudsgivare bevakas av auktionsledningen kostnadsfritt och med största omsorg. Om två skriftliga anbud är lika äger det först inkomna företrädare. **Sista dag för anbud är den 15 november 2000.**
12. Icke närvarande budgivers inköpta objekt översänds mot postförskott varvid kostnader för försändelse och emballage samt postens avgifter tillkommer.
13. Äganderätten till objekten övergår till köparen först när full betalning är SNF tillhanda.
14. Tvister som kan uppkomma i samband med denna auktion ska hänskjutas till Stockholms tingsrätt vilken ska tillämpa svensk lagstiftning.
15. Deltagande i auktionen är frivilligt och innebär att dessa villkor accepteras.

Litteraturförteckning och förkortningslista: - Se tredje sidan från slutet av denna katalog.

Uppnådda priser vid auktion 139 (november 1999) återfinns på näst sista sidan.

Katalogens omslag: Bild av Nr 26, Gustav Vasa 1521-1560. Svartsjö, 1 mark 1549.

1

4

7

KNUT ERIKSSON 1167 - 1196

1. SIGTUNA? Penning, 0,20 g
 Krönt framåtvänd degenererad bröstbild med svärd t v.
 LL IA:9a, SS 39
 Svagt repad
Sällsynt typ.

1?/1

VALDEMAR 1250 - 1275

2. LÖDÖSE. Penning, 0,13 g
 LL XVIIIB:4a, SS 51
 Små sprickor

1+

3. LÖDÖSE. Penning, 0,22 g
 LL XVIIIB:5b, SS 58
 Repor

1

4. LÖDÖSE. Penning, 0,18 g
 LL XVIIIB:6a, SS 65

1+

5. LÖDÖSE. Penning, 0,19 g
 LL XVIIIB:7, SS 77

1/1+

6. ÖREBRO m fl myntorter. Penning, 0,14 g
 LL XVIIIA:1c, SS 95

1+

MAGNUS LADULÅS 1275 - 1290

7. GÖTALAND (SKARA?). Penning, 0,11 g
 LL XVIIIIC:1a, SS 139,
 Lätt korroderat

1/1+

8. GÖTALAND (SKARA?). Penning, 0,11 g
 LL XVIIIIC:4a, SS 153

1/1+

MAGNUS ERIKSSON 1319 - 1363

9. OKÄND MYNTORT. Penning, 0,37 g
 LL XXVI:1a, SS 227

1?/1

10. OKÄND MYNTORT. Penning, 0,35 g
 LL XXVII:1, SS 237

1

11. OKÄND MYNTORT. Penning, 0,33 g
 LL XXVII:7a, SS 259

1/1+

12. OKÄND MYNTORT. Penning, 0,34 g
 LL XXVII:9a, SS 270

1/1+

13. OKÄND MYNTORT. Penning, 0,41 g
LL XXVII:14, SS 283

1?/1

14. KALMAR. Penning, 0,36 g
LL XXVIII:1a, SS 164
Obetydligt hål

1

15

15. SÖDERKÖPING. Penning, 0,24 g
LL XXX:4a, SS 198
Sprickor, kantförlust, repor
Sällsynt

1?/1

ALBREKT AV MECKLENBURG 1364 - 1389

16. VÄSTERÅS. Penning, 0,36 g
LL XXXIII:1b, Malmer KrAÄa, SS 313
Kantförlust, annars god

1+

17. SÖDERKÖPING. Penning, 0,38 g
LL XXXIII:2a, Malmer KrSÄa, SS 328
Litet hål

1+

18. SÖDERKÖPING. Penning, 0,29 g
LL XXXIII:2b, Malmer KrSÄB, SS 344

1/1+

19. STOCKHOLM. Örtug, 1,19 g
LL 4b, SS 361
Liten spricka

1/1+

KRISTIAN I 1457 - 1461

20. STOCKHOLM. Örtug, 1,38 g
LL 3, SS 552

1/1+

21

22

GUSTAV VASA 1521 - 1560

21. VÄSTERÅS. Örtug u år (=1531), 1,81 g
App 115 typ 19C, SM 26, SS 864
Ytterst sällsynt - XR

1?

22. VÄSTERÅS. Fyrk 1529, 0,86 g
App 132 typ 22B, SM 29b, SS 874
Delvis svag prägling

1/1+

23. STOCKHOLM. Öre 1529, 3,18 g
Jfr App 190 typ 26B, SM 47, SS 911
De två sista siffrorna i årtalet svaga, varit böjd
Frånsidans omskrift slutar med ett bladkors.

1/1+

24. STOCKHOLM. Örtug 1529, 1,71 g
App 235 typ 35B, SM 59, SS 922

1?/1

25. STOCKHOLM. Fyrk 1531, 0,74 g
App 388 typ 52a, SM 89, SS 997
Korroderat

1/1+

26. SVARTSJÖ. Mark 1549, 11,45 g
App 811, SM 187, SS 1099
Liten repa vid åtsidans porträtt
Ett av de mer sällsynta årtalen av svartsjömarkerna.

1/1+

27. SVARTSJÖ. ½ mark 1546, 5,06 g
App 876, SM 194, SS 1112
Korroderat
*Den mycket sällsynta varianten med bitecken som avslutar frånsidans omskrift.
Appelgren antecknar endast Svenssons exemplar som känt.*

1?/1

28

29

ERIK XIV 1560 - 1568

28. STOCKHOLM. ½ öre 1563, 1,55 g
Ant 560, SM 37, SS 1244
Korroderat, kantförlust

1

29. REVAL. Ferding 1565, 2,53 g
Ant 602, men REX SWE, SB 14, SS 5984

1+/01

30

31

30. REVAL. Schilling 1562, 0,92 g
SB 25, SS 6065
Korroderat

1/1+

31. REVAL. Schilling 1568, 0,89 g
SB 34, SS 6126

1+/01

JOHAN III 1568 -1592

32. STOCKHOLM. ½ öre 1570, 1,10 g
Lev 509, SM 78, SS 1393

1?/1

33. STOCKHOLM. ½ öre 1572, 0,92 g
Lev 513 men åts D G, SM 80, SS 1400

1?/1

34. STOCKHOLM. ½ öre 1582, 1,51 g
Lev 585 men något smalare vase, SM 91, SS 1453

1/1+

35. STOCKHOLM. ½ öre 1585, 1,31 g
Lev 606, SM 94, SS 1467
Lätt ärg

1

36. STOCKHOLM. ½ öre 1592, 1,55 g
Lev 649 men utan tecken efter omskriften på fråns, SM 100, SS 1494

1?

37. STOCKHOLM. Fyrk 1585, 1,07 g
Lev 676, SM 112, SS 1517

1/1+

38. REVAL. Ferding utan årtal, 2,56 g
SB 40, SS 6137

1/1+

39. REVAL. Schilling utan årtal, 0,91 g
SB 43b, SS 6165

1/1+

SIGISMUND 1592 - 1599

40. STOCKHOLM. Fyrk 1597, 0,94 g
SM 28, SS 1620
Korroderat

1/1+

KARL IX 1604 - 1611

41. STOCKHOLM. Öre 1611, 1,36 g
SM 70, SS 1754

1/1+

42. GÖTEBORG. Öre 1610, 1,55 g
SM 85, SS 1784i

1?/1

JOHAN, hertig av Östergötland 1606 - 1618

43. VADSTENA OCH SÖDERKÖPING. Öre utan år, 1,33 g
Ant 454, SM 4c, SS 1815
Hål
Utan valörbeteckning.

1

GUSTAV II ADOLF 1611 - 1632

44. STOCKHOLM. Öre 1617, 1,41 g
SM 70, SS 1863

1/1+

45. STOCKHOLM. Öre 1623, 1,44 g
SM 76, SS 1932

1/1+

46

46. KALMAR. Öre 1624, 1,74 g
SM 95, SS 1951

1?

Åtsidans omskrift: CIVITA CALMAR 1624

Frånsidans omskrift: MONETA NOVA I OR

Ytterst sällsynt variant. SM antecknar endast 1 känt ex. som finns i KMK.

Det här utbudna exemplaret har en något avvikande interpunktion.

47. NYKÖPING. Öre 1628, 25,13 g
Cav 206, HH 178, SM 152a, SS 2160

1

48

48. ERFURT. Dukat 1634, 3,40 g
SB 15c, JH 102, SS 9020

Plantsen sprucken

1

Den sällsynta varianten med året delat av skölden.

49

49. OSNABRÜCK. Taler 1633, 28,28 g
SB 4d, JH 129, SS 9104

Haft ögla, uppgraverad

Årtalet i frånsidans omskrift.

1/1+

50

50. WÜRZBURG. Taler 1632, 28,93 g

SB 9b - detta ex!, JH -, SS 9123

Plantsfel

Med gravörsignum ML på harnesket. Årtalet delat upp till av kronan.

1+

51

KRISTINA 1632 - 1654

51. SALA. Riksdaler 1640, 28,39 g

SM 11, JH 148, SS 2225

Åtsidans fält varit rengjort

Upp och nedvänd nyckel bland regalierna.

1+

52

53

52. STOCKHOLM. 2 mark 1650, 10,27 g

SM 61. SS 2344

Svaga rispor

1/1+

53. STOCKHOLM. Mark 1649, 5,07 g

SM 76, SS 2372

Plantsfel

1/1+

54. STOCKHOLM. Öre 1633, 0,92 g
SM 80b, SS 2398
Kantförluster

1

55. STOCKHOLM. Öre 1634, 1,09 g
SM 81, SS 2401

1

56. STOCKHOLM. Öre 1653, 1,09 g
SM 85, SS 2449
Hål

1

57. GÖTEBORG. Öre 1635, 0,87 g
SM 86, SS 2461

1/1+

58. SÄTER. Öre 1638, 49,24 g
Cav 21, HH 72, SM 105b, SS 2490
Bläckskrift

1/1+

59. AVESTA. Öre 1647, 45,94 g
Cav 110, HH 165, SM 112, SS 2553

12/1

60. NYKÖPING. ¼ öre 1634, 10,99 g
Cav 160, HH 11, SM 121, SS 2599
Ärg

1/1+

61. NYKÖPING OCH SÄTER. ¼ öre 1636, 7,84 g
Jfr HH 46a, SM 124, SS 2662

1

62. SÄTER. ¼ öre 1637, 11,26 g
Cav 189, Jfr HH 48, SM 125, SS 2663
Korroderat

1

63. SÄTER. ¼ öre 1641, 10,91 g
Cav 194, HH 102, SM 128, SS 2677

1/1+

64. SÄTER. ¼ öre 1642, 11,51 g
Cav 200, HH 108, SM 129, SS 2689

1/1+

65. AVESTA. ¼ öre 1644, 9,63 g
Cav 207, HH 130a, SM 131, SS 2697
Bläckskrift

1/1+

66. BREMEN - VERDEN. 1/16 taler 1650, 1,41 g
SB 5b, SS 8471

1/1+

KARL X GUSTAV 1654 - 1660

67. STOCKHOLM. Öre 1655, 1,10 g
SM 28, SS 2759

12/1

68. STRALSUND. 1/16 taler 1659, 1,64 g
SB 38a, SS 8675

1/1+

KARL XI 1660 - 1697

69. STOCKHOLM. 2 mark 1671, 10,11 g
SM 122a, SS 2957

1

70. STOCKHOLM. 2 mark 1686, 10,42 g
SM 142, SS 3002

1/1+

71

74

71. STOCKHOLM. Mark 1685, 5,31 g
SM 170, SS 3037

1

72. STOCKHOLM. 5 öre 1692, 3,56 g
SM 185, SS 3064
Skrapmärke, fläckar

1

73. STOCKHOLM. 4 öre 1670, 3,34 g
SM 193a, SS 3109

1/1+

74. STOCKHOLM. 4 öre 1675, 3,58 g
SM 198, SS 3143

1/1+

75. STOCKHOLM. 4 öre 1679, 2,95 g
SM 202, SS 3171
Liten kantförlust

1/1+

76. STOCKHOLM. 4 öre 1680, 3,13 g
SM 203, SS 3176

1?/1

77. STOCKHOLM. 2 öre 1664, 1,35 g
SM 208b, SS 3196

1?

78. STOCKHOLM. 2 öre 1665, 1,70 g
SM 209c, SS 3206

1/1+

79. STOCKHOLM. a) 2 öre 1666, 1,45 g, b) öre 1666, 1,04 g
SM 210 och 223, SS 3244 och 3400. 2 ex.

1?

80. STOCKHOLM. a) 2 öre 1667, 1,62 g, b) öre 1667, 1,16 g, c) öre 1668, 0,87 g
SM 212 och 224-225 SS 3274, 3440 och 3464. 3 ex.
Öre 1668 perforerat

1?

81. STOCKHOLM. Öre 1666, 1,30 g
SM 223, SS 3299

1/1+

82. STOCKHOLM. a) Öre 1666, 1,10 g, b) öre 1667, 1,16 g, c) öre 1668, 1,15 g
SM 223-225, SS 3401, 3442 och 3465. 3 ex.

1?—1

83. STOCKHOLM. Öre 1667, 1,34 g
SM 224, SS 3441

1/1+

84. STOCKHOLM. Öre 1668, 1,26 g
SM 225, SS 3463

1/1+

85. STOCKHOLM. Öre 1672, 1,48 g
SM 229a, SS 3504

1/1+

86. STOCKHOLM. Öre 1690, 1,10 g
SM 243, SS 3577
Repad

1

87. AVESTA. a) 2 öre KM 1664, 33,08 g, b) 1/6 öre SM 1666, 6,52 g
SM 333 och 356b, SS 3656 och 3707. 2 ex.

1-1?

88. AVESTA. 1/6 öre SM 1668, 7,69 g
SM 358, SS 3714

1+

89. REVAL. 4 öre 1668, 3,87 g
SB 103, SS 6418

1/1+

90. POMMERN. 2/3 taler 1690, 16,82 g
SB 114a, SS 7924

1+

91

91. BREMEN-VERDEN. 4 mark 1666, 22,00 g
SB 14, SS 8485

Rengjort

Exemplaret har varit utställt i den permanenta utställningen i KMK:s tidigare lokaler.

01

KARL XII 1697 - 1718

92. STOCKHOLM. a) 5 öre 1700, 3,17 g, b) öre 1703, 1,22 g
SM 101 och 127, SS 3863 och 3938. 2 ex.

1-1/1+

93. STOCKHOLM. Öre 1705, 1,16 g
SM 129, SS 3947

1

94. STOCKHOLM. Öre 1712, 1,24 g
SM 136, SS 3979

1/1+

95. STOCKHOLM. Öre 1717, 1,29 g
SM 141, SS 4006

1/1+

96

97

96. BREMEN - VERDEN. 1/6 taler 1697, 5,46 g
Old 2324, SB 87b, SS 8616

12/1

97. STRALSUND. Witten 1698, 0,50 g
SB 111, SS 8805

1

98

98. STRALSUND. 2/3 taler 1707, 18,01 g
SB 108b, SS 8816
Uppgraverat

1+ / 01

ULRIKA ELEONORA 1719 - 1720

99. STOCKHOLM. Öre KM 1719, 4,74 g
SM 24b, SS 4131
Överpräglad på Wett och Wapen.

1

FREDRIK I 1720 - 1751

100. STOCKHOLM. 5 öre 1730, 3,52 g
SM 133a, SS 4300

1+

101. STOCKHOLM. 5 öre 1731, 3,47 g
SM 134, SS 4316
Ärgfläckar, god

1+

102. STOCKHOLM. 5 öre 1738, 3,37 g
SM 140a, SS 4332
Liten repa

1/1+

103. STOCKHOLM. Öre 1722, 1,22 g
SM 157b, SS 4388

1/1+

104. STOCKHOLM. Öre 1723, 1,32 g
SM 158a, SS 4412.

1

105. STOCKHOLM. Öre 1732, 1,18 g
SM 167, SS 4435

1+/01

106. STOCKHOLM. Öre 1733, 1,17 g
SM 168, SS 4465

1/1+

107. STOCKHOLM. Öre 1735, 1,12 g
SM 170, SS 4471

1+

108. AVESTA. Öre SM 1731, 13,93 g
SM 319, SS 4547
God

1/1+

ADOLF FREDRIK 1751 - 1771

109. AVESTA. 2 öre SM 1760, 28,99 g
SM 169, SS 4746

1

110

110. POMMERN. 1/3 taler (8 groschen) 1759, 8,31 g
SB 242a., SS 8348

1+

111. POMMERN. 1/3 taler (8 groschen) 1760, 6,83 g
SB 246, SS 8359

1/1+

111

112

112. POMMERN. 1/12 taler (doppelgroschen) 1763, 3,53 g
SB 255a, SS 8428
God

1+

GUSTAV III 1771 - 1792

113. AVESTA. Öre KM 1778, 4,61 g
SM 105, SS 4900

1/1+

114

GUSTAV IV ADOLF 1792 - 1809

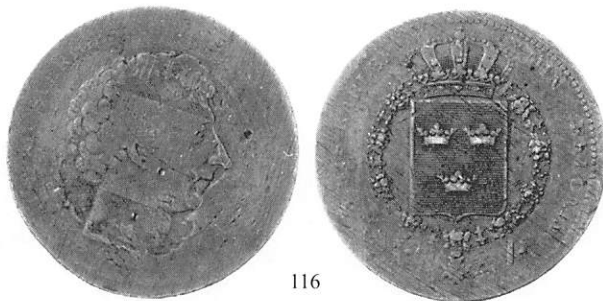
114. AVESTA. ½ skilling 1803, 15,17 g
SM 54a, SS 4960

1/1+

KARL XIV JOHAN 1818 - 1844

115. STOCKHOLM. a) 1/6 skilling 1832, 2,64 g, b) 1/3 skilling banco 1841, 4,36 g
SM 136b och 167, SS 5189 dubl och 5227
1/3 skilling banco 1841 är ett mycket sällsynt förekommande årtal, upplaga 12 672 ex.

1/1+

116

116. STOCKHOLM. Provmynt. Riksdaler 1822, koppar, 27,82 g
Hamrin P 3b, Old -, SM 195b, SS 5239
Hack

1?/2

117

117. STOCKHOLM. Provmynt? ½ riksdaler, koppar, 16,72 g, diameter 25 mm
Sammanpräglade åtsidor.
Hamrin P 45, Old -, SM -, SS 5278
Ytterst sällsynt.

01

118

118. STOCKHOLM. Provmynt. 1/12 riksdaler 1829, 4,36 g
Hamrin P 5b, Old -, SM 197b, SS 5242
Obetydligt plantsfel
Sällsynt förekommande se Ahlström auktion 58 nr 1001.

1+/01

119

119. STOCKHOLM. Provmynt. 1/3 riksdaler 1829, 4,17 g
Hamrin P 8, Old 3472, SM 181, SS 5245

1+

120

120. 2 skilling banco 1845, 19,90 g
SM 77, SS 5367dubl
Röd

01

121. STOCKHOLM. a) Skilling banco 1845, 10,96 g,
b) 1/3 skilling banco 1853, 4,55 g
SM 89b och 118, SS 5379 och 5411

1/1+

OSKAR I 1844 - 1859

122

122. STOCKHOLM. Provmynt. 4 skilling banco (1852?), silver, 1,06 g
Hamrin P 4, Old 3653, SM 146, SS 5438
Myntplatt. Antagligen är detta ett prov för skilling banco myntning i silver som i stället kom att bli utförd som 1/32 riksdaler specie. Denna myntning började som bekant år 1851. Mycket sällsynt.

01

123

123. STOCKHOLM. Provmynt. 4 skilling banco 1844, 24,99 g
refflad rand
Hamrin P 11 b, Old 3656, SM 149b, SS 5443
Präglad enligt förslag av överdirektören vid mynt- och kontrollverket N.W. Almroth. Mycket sällsynt.

01

124. STOCKHOLM. Provmynt. 10 cent utan årtal, 22,15 g
Hamrin P 13, Old 3660, SM 153, SS 5450
Kraftigt korroderat, hack
Präglad efter bankoutskottets betänkande den 19 september 1844 i valörerna 10, 5, 2, 1, ½ cent. Varje riksdaler skulle delas i 100 lika delar, m a o skulle decimalsystemet införas. Förslaget godtogs inte vid remissbehandlingen hos riksständerna och genomfördes aldrig. Endast präglad i några få satser i koppar. Förekommer mycket sällan till salu, men se t ex Ahlström auktion 26 nr 297

1+

125. STOCKHOLM. Provmynt. 2 öre utan årtal 5,55 g
Hamrin P 27 a, Old 3671, SM 165a, SS 5463
Präglad enligt överdirektören Johan Peter Lefréns förslag 1853.

1+/01

126

KARL XV 1859 - 1872

126. STOCKHOLM. 10 öre 1871, 0,84 g
SM 50, SS 5528

Svag repa

01

Dessa små ofta glänsande mynt, kallades på sin tid för fiskfjäll, sillfjäll eller sillöga.

Se Monica Golabiewski Lannby; Pengar i folkmun, Valdres 2000.

127. STOCKHOLM. 1 öre 1864, 3,03 g
SM 74a, SS 5554 dubl.

Stämpelglans

01

OSKAR II 1872 - 1907

128. STOCKHOLM. 25 öre 1898, 2,42 g
SM 104, SS 5668

Spejgelglans

01/0

129. STOCKHOLM. 2 öre 1890, 3,98 g
SM 182, SS 5774

01

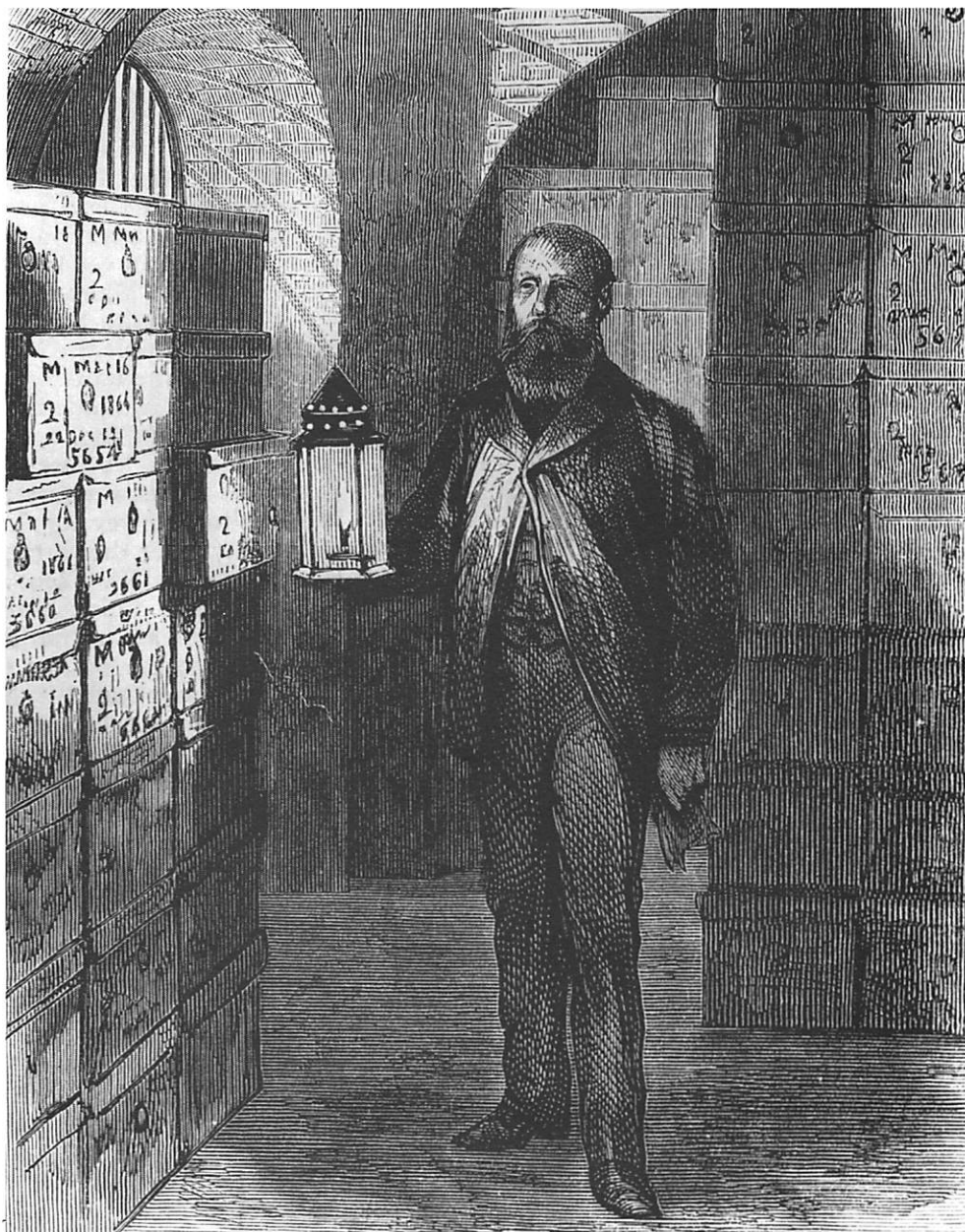
130

GUSTAV V 1907 - 1950

130. STOCKHOLM. 2 kronor 1922, 15,04 g
SM 10, SS 5841 dubl

Fläckar

01

SEDLAR

SVERIGES RIKES STÄNDERS BANK

131. 8 skilling 1832, no 72420

Storlek: 135 x 173 mm

Platbarzdis s 25, Wallén 35, SS 12244

Bläckschrift, riss

132. 10 riksdaler riksmünt 1859, litt A no 002275

Storlek: 149 x 132 mm

Platbarzdis s 35, Wallén 29, SS 12262

Se bild på omslagets sista sida i tidningens kommande nummer!

1+01

SVERIGES RIKSBANK

133

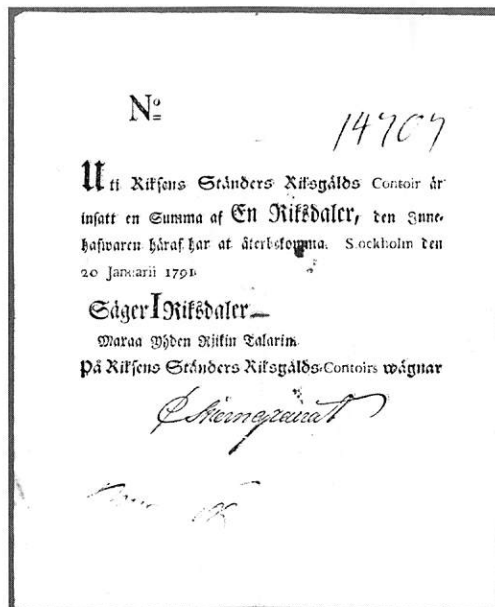
133. 5 kronor 1874, no H 80277

Storlek 221 x 135 mm

Platbarzdis s 37, Wallén 13, SS 12273

Bläckskrift på baksidan

1

RIKSENS STÄNDERS RIKSGÄLDS CONTOIR¹³⁴

134. Riksdaler 1791, no 14707

Papper: Riksbankens pappersbruk i Tumba

Tryck: Riksgäldskontorets tryckeri

Platbarzdis II s 27-28 Wallén 76, SS 12355

Tejprester, fuktskada, riss, XR.

12/1

59528

12 Schillingar

Reti Räkens Ständers Riksgälds Kontor är
infatt en Summa af **12** Schillingar, hvilka
12 Schillingar Innehafwaren häraf har at-
återbetomma. Stockholm d. *17* *Br* 1804.

12 Schillingar.
Kartorisia trumenda
Skillingid.

Den som denne Sedel öfvergar skall
vara i Guld, men den som i silver,
måttas öfverparen i detta en Reth-
ning af Statens Riksgäld.

Horn

135. 12 skilling 1804, no 59528
Papper: Riksbankens pappersbruk i Tumba
Tryck: Riksgäldskontorets tryckeri
Platbarzdis II s 36 nr 276, Wallén 16, SS 12371
Riss

136

PRIVATA ASSIGNATIONER

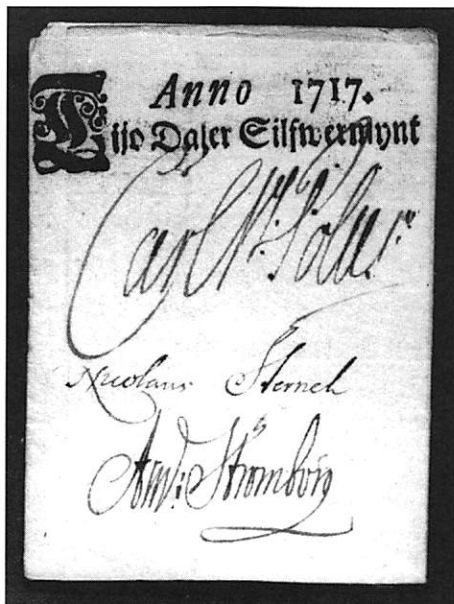
136. Assignment Krokfors Gjuteri. 20 riksdaler banco. Blankett
 Platbarzdis II s 53 nr 45, SS 12410
 Tejprester

1+

137. Assignment Michael von Törne. 20 riksdaler banco. Blankett 1820-tal
 Platbarzdis II s 54 nr 95, SS 12419
 Tejprester

1/1+

138

CONTRIBUTIONSWERKET

138. 10 daler silvermynt 1717

Storlek 67 x 94 mm

Tryck : Johan Henrik Werner, Stockholm

Tillverkning: januari - juli 1717

Platbarzdis II s 11 nr 2, Wallén 5, SS 12347

1+

139

BOHUSLÄNS ENSKILDA BANK

139. 10 riksdaler 1869, A no 76349

Platbarzdis III s 44, SS 12455

Banken började sin verksamhet 1869 med huvudkontor i Uddevalla.

En mycket sällsynt sedel i utmärkt skick. Få försäljningar har skett under åren.

1/1+

SEDELFÖRSLAG - KURIOSA

140. 10 riksdaler banko 1830, tidningsbilaga, SS 12306

Publicerad i Arkiv för hushållningen och näringarna 28 februari 1829. Avdrag från plåten till en planerad ny 10-riksdalers-sedel. Tryckt med tillstånd från bankofullmäktige samma år. Villkoret var att baksidan skulle förses med tryckt text för att förhindra förfälskning. Layouten till sedeln utarbetades av Carl Abraham Broling.
Se om detta i Torgny Lindgren: Riksbankens sedelhistoria 1968 s 124f och om Broling i SNT 1998 s 136 av Ian Wiséhn.

MEDALJER - KUNGLIGA

141. KARL XIV JOHAN (1818-1844). Kung Karl Johans minne.

Gravör: Lea Ahlborn. Brons 68,9 g. Hild 47, Olsén s 185, SS 10103

01

Slagen av Karl Johans-förbundet till 50-årsminnet av kungens kröning 1818.

142. Oskar I (1844-1859). Allmänna världsutställningen för lantbruk i Paris 1855.

Gravör Albert Barre. Brons 114,2 g. NM XIII s 55 nr 2, SS 10192

01

Utdelades som belöning vid utställningen. 20 länder deltog, däribland Sverige-Norge

143. OSKAR II (1872-1907). Kungens 25-årsjubileum som regent år 1897.

Brons 19,7 g. SS 10352

01

144. OSKAR II (1872-1907). Stockholmsutställningen år 1897.

Gravörer: Adolf Lindberg och Axel Asplund. Vitmetall 29,0 g. SS 10935.

1+/01

Se artikel om utställningsmedaljerna av Ulf Nordlind & Ian Wiséhn i SNT 1990 s 136ff.

PERSONMEDALJER

145. Pehr Adolf Tamm (1774-1856). Friherre.

Gravör Lea Ahlborn. Brons 63,68 g. NM XVII:II s 140, Olsén s 160, SS 12029.

01

Förvaltare av Söderfors bruk. Ansågs på sin tid som Sveriges rikaste man.

Slagen 1862 av Söderfors bruks delägare.

146. Sven Lagerberg (1672-1746). President i Göta hovrätt.

Slagen 1864 av Svenska Akademien.

Gravör: Lea Ahlborn. Silver 12,5 g. NM XVII:I s 176, Olsén s 168, SS 11578

01

147. Henrik Nicander (1744-1815). Astronom.

Slagen år 1805 av Nicanders vänner.

Gravör: Carl Enhörning. Tenn 25,48 g. NM XVII:II s 37, SS 11730

01

148. Anna Louise Germanie Stael von Holstein (1766-1817). Författare.

Gravör: Jacques Edouard Gateaux. Brons 38,6 g. NM XVII:II s 43, SS 11969

01

149

149. Emanuel Swedenborg (1688-1772).

Slagen 1858 av Svenska Akademien.

Gravör Lea Ahlborn. Silver 12,5 g. NM XVII:I s 237 nr 3a, Olsén s 132, SS 12024

01

150. Carl von Linné (1707-1778). Botanist.

Slagen av Lièges sällskap för rådplågning i trädgårdsskötsel som belöningsmedalj.

Gravör H. Distexhe. Silver 52,0 g. NM XVII:1 s 264 nr 36, SS 11673

01

POLLETTER

Blekinge

151. Karlskrona. Frimurarekällaren, omskrift O.W.NORDELL på fältet.

Valörer 25 och 10 i mässing och 5 i koppar, 3 st

NM XII 167:36-37, 166:15

1+

Dalarna

152. Fredshammars järnverk. Instämplat krona /FH/ 1, järnbleck

NM IV 10:1

1+

153. Klosters Bruk. Instämplat C 4 /16 = KOL / Bruksstämpeln.

Övre högra hörnet avklippt. Förtent järnbleck

Stj182:3

1+/01

154. Korså Järnverk. Instämplat 12,11 TOR därunder inom oval stämpel ES.

Förtent järnbleck. 2 st.

Stj 83:7-8.

1+

155. Laxjö masugn. Instämplat 16 T = KOL. Förtent järnbleck.

NM IV 23:2

Varit böjd

1+

156. Limå järnverk, Instämplat 17, 18 kvadrater. Koppar. 2 st

NM IV 23:10 och 12..

1+

Gästrikland

157. Gävle CENTRALHOTELLET 25 och 10 öre. Mässing. 2 st.

NM XII 18:3-4..

Ärgfläckar.

1+/01

158. Hedvigsfors järnverk. Instämplat VII/11/2. Förtent järnbleck.

NM IV 18:24

Repad

1+

159. Strömbacka järnverk. Instämplat 2B 1 ½ och 2B 1. Zink. 2 st.

NM IV 54:4-5.

01

160. Wij järnverk. Instämplat 1111./4W och 111./W: Förtent järnbleck. 2 st

NM IV 69:1-2

1+

Halland

161. Halmstad. Tivolirestaurationen 50, 25, 10, 5 /CP(=C Petersoon).

Instämplat. Mässing. 4 st.

NM XII 37:3, 1 och 38:4-5

1-1+

162. Varberg. Personska Vårdshuset. MÄRKE FÖR 50, 25, 10, 5 ÖRE.

Mässing. 4 st.

NM XII 147:2-5

1+

Använda av fru Eva Berner från 1888.

Hälsingland

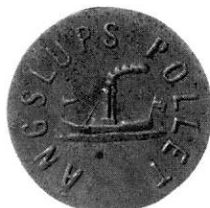
163. ÅNGBÅTSBOLAGET FLINK SÖDERHAMN. 25 och 10 ÖRE. Koppar
Stj 254:31 och 34

1+

Jämtland

164. FRÖSÖ MARKETENTERIER. 25 och 20 ÖRE. Mässing. 2 st
SNF Smärre Skrifter 7 nr 35:13a och 36:14a

1+

165

Skåne

165. Malmö. Mitt på fältet en ångslup. Omskrift ÅNGBÅTSBOLAGET. Koppar.
NM IV sid 25
Bläckskrift på frånsidan

1+

166. Torekovs hushållsbesparingssällskap.
Instämplat 25, 15, 10, 5, 2, 1 R / TOREKOV.
Förtent järnbleck. 6 st

1?-1/1+

167

Småland

167. Sundbyholms ägor, jordfynd. G inom cirkel däromkring 8 trekanter. Koppar
Stj 260:13
Två större kantsprickor, ärgad

1+

Stockholm

168. APOTHEKET / 270 (instämplat) /MARKATTAN/ STORA BASTUGATAN.
Mässing samt ett motsvarande ex utan instämplat nr. 2 st.
Ärg

1- 1/1+

169. Billes Bryggeri. F:W:BILLE / 25 ÖRE /BRYGGERI på högra sidan instämplat
8, 11 (=nr på ölutkörarna). Mässing. 2 st.
NM XII 118:35, 38
Rabattpolletter för öl som började användas 1889.

01

170. Hundskattemärken 1882 NO 367 (instämplat) S:t Eriks bild. Koppar
samt ett ex 1897 No 1353 med hundhuvud. Mässing ovala. 2 st.

1+

171. Kungliga Slottet. Instämplat HH / T. Förtent järnbleck
NM XII 126:40
Repad
Gällde för en börda tallved.

1+

172. Renhållningsverket RH / 1. RH / 2. Åttkantigt mässingsbleck. 2 st
NM IV 75:1-2 1
Föreståndaren löjtnant Nordstrand började på 1850-talet använda polletterna.
173. STOCKHOLMS ALLMÄNNA SKRIDSKOKLUBB. Ros på fältet 1874 (instämplat).
Hål upptill. Ett ytterligare ex utan instämplat nummer. Mässing. 2 st. 01
174. STOCKHOLMS STADS BAD OCH SIMINRÄTTNING.
På fältet S:t Erik. Mässing. B. S. S. B. O. S. I / 15 / ÖRE. Zink. 2 st. 1/1+
NM XII 79: 1,4
175. STOCKHOLMS NYA SPÅRVÄGAR. Vitmetall (3 st), koppar (2 st).
STOCKHOLMS SÖDRA SPÅRVÄGS AB. Mässing 2 st) zink (3 st),
MOSEBACKE GÅNGBRO 3 ÖRE (2 st). Sammanlagt 12 st. 1?-01
176. STOCKHOLMS ÅNGSLUPS AKTIEBOLAG.
3 ÖRE. Koppar 3 st,
5 ÖRE, 4 st, varav 2 i mässing och 2 i vitmetall.
6 ÖRE. Koppar,
10 ÖRE. Koppar 3 st,
20 ÖRE. Koppar.
STOCKHOLMS NYA ÅNGSLUPS AKTIEBOLAG.
1 i koppar och 2 i mässing med urstansning 15 st. 1?-1+
177. STOCKHOLMS ÅNGSLUPS AKTIEBOLAG.
3 ÖRE. Koppar, 4 st,
5 ÖRE, 3 st, varav 1 i koppar och 2 i vitmetall.
6 ÖRE. Koppar
10 ÖRE. 2 i koppar 1 i vitmetall,
15 ÖRE. Utan valör i koppar.
STOCKHOLMS NYA ÅNGSLUPS BOLAG.
1 i koppar 2 i mässing med urstansning 15 st. 1?-1+

Södermanland

178. Eskilstuna Mejeri Instämplat 15/20.13/20. Zink. 2 st. 1/1+
Jfr NM IV 73:2
De övre numren var för mjölkförsäljarna de undre för 20 tunnor skummjöllk.

179

Värmland

179. Nedre Degerfors järnverk (instämplat) DEGERFORS /20. Förrent järnbleck
NM IV 7:1 1/1+
Använda på 1860-talet.

Västerbotten

180. Sävenäs masugn. Oval på mitten insvängd, upphöjt SLS / 24 T. Koppar.

NM XII 139:2

Ärg

1+

Västergötland

181. Tidaholms Tändsticksfabrik. N 3, 4, 5, 7/10 (instämplat). Zink

NM IV 64:3-5

Siffrorna utmärker olika slags lådor, den undre siffran 10 avser antalet gross askar.

1-1+

182. Trollhätte Kanal & Slussverk. Äts. TROLLHÄTTAN.

Fråns. 1/KANNA / DRICKA. 2 st.

Stj 189:3

1-1+, 1?

Västmanland

183. Arboga Mekaniska Verkstad, vedpollett. ½ F.W. Instämplat. Förtent järnbleck.

NM IV 2:2

Gällde för en halv famn bästa ved.

1

184. Arboga Mekaniska Verkstad vedpollett. 1 / F Q W. Förtent järnbleck

NM IV 2:3

Gällde för kvistved.

1+

185. Svanå Lantgods. Mjölpolletter. Instämplat 1 K / MJ ett ex med ½ K / MJ.

Förtent järnbleck. 2 st.

Stj 181:1-2

1-1+

186. Trummelsbergs järnverk. Instämplat TRB / 4 & TRB / 3. Förtent järnbleck 2 st.

NM IV 66:12-13

1+

Uppland

187. Dannemora gruvor. SKARN / SVAG. Förtent järnbleck

Stj 46:41

Bläckskrift

1+

188. Dannemora gruvor. S BOL / SYLTA. Förtent järnbleck

Stj 47:58

Bucklig

1+

189. Skebo Bruk. Instämplat 2. Koppar

Stj 128:11

Avser tunnor kol.

1

190. Söderfors järnverk. 5 ST & 4 S T. Koppar. 2 st.

NM XII 139:10-11

1

191. Wigelsbo gruvor. Instämplat 34 / W. Koppar

NM IV 69:7

Ärgad

1/1+

192. Österbybruk. Instämplat. O /4. Kopparbleck

Stj 201:14

Kantsprickor

1+

Ångermanland

193. Kramfors sågverk. Omskrift: KRAMFORS. Hål i mitten. Mässing

NM XII sid 157

1+

Östergötland

194. Norrköping. Badpollett; B B / 2 Instämplat. Mässing
Stj 219:9

1+

195. Rejmyre glasbruk M Instämplat. Förtent järnbleck
Stj 105:4

Gällde för kördagsveckan M = Måndag

1

196

PAPPERSPOLLETTER

196. Stockholms Spinnhus. 24 öre koppnt. Vit med svart ram och text
Rektangulär 67 x 80 mm.

01

197. Kvampollett. Åtsidan: Stora Kopparbergs ovala stämpel.
Frånsidan: 1 Tunna / malt, nedtill 17 mm långa streck.
Blå kartongpapp med svart tryck 44 x 58 mm.

1+/01

198

199

Svanå Bruk

198. Åtsidan: 6 Tr /Köpekol/ vit med svart ram och text
Rektangulär 75 x 65 mm.
Frånsidan med fastsättare

1+/01

199. C.A. Lindgrens Vinhandel. 10 öre. Omskrift: C.A. LINDGREN & Co VINHANDEL.
Texten på vit botten.
Fastsättare på baksidan. Rund, ca 35 mm kartongpapp

01

Litteratur - förkortningar

Ant	Appelgren, T.G. & Tudeer, L.O.H.: Förteckning öfver Antellska myntsamlingen i Helsingfors svenska mynt, Helsingfors 1906-1936.
App	Appelgren, T.G.: Gustav Vasas mynt. Stockholm 1933.
Cav	Appelgren, T.G.: Gustav Cavallis efterlämnade samling av svenska kopparmynt (Bobergs auktionskatalog 5-9, Stockholm 1927).
Hamrin	Hamrin, C. & Hyllengren J.L.: Svensk myntförteckning, Stockholm 1988
HH	Hallborg, O. & Hartman, R.: Utkast till beskrifning öfver Gustav II Adolfs och Christinas kopparmynt (NM VIII Stockholm 1883).
Hild	Hildebrand, B.E.: Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer. Del I-II. Stockholm 1874-1875.
JH	Samling Julius Hagander. Sveriges och dess forna besittningars guldmynt och riksdaler från Gustav I till Carl XIV Gustaf, Bern 1996.
LL	Lagerqvist, L.O.: Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt. Stockholm 1970.
NM	Numismatiska Meddelanden, utgivna av Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm 1874-
Platbarzdis	Platbarzdis, A.: Sveriges sedlar. Del I-III. Lund 1961-63
SB	Ahlström, B., Almer, Y, Jonsson, K.: Sveriges besittningsmynt, Stockholm 1980.
SM	Ahlström, B., Almer, Y, Hemmingsson, B.: Sveriges mynt 1521 - 1977, Stockholm 1977.
Stj	Stiernstedt, A.W.: Beskrifning öfver svenska kopparmynt och polletter. Del I-II. Stockholm 1871-72.

Uppnådda priser vid auktion 139, den 27 november 1999

Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris
1	4200	2	950	3	650	4	750	5	1300
6	800	7	900	8	850	9	550	10	3700
11	650	12	475	13	1200	14	850	15	1300
16	550	17	550	18	550	19	650	20	1200
21	1300	22	450	23	425	24	500	25	400
26	900	27	1900	28	2100	29	425	30	Återrop
31	Återrop	32	Återrop	33	2900	34	475	35	1000
36	31000	37	2300	38	800	39	9000	40	6500
41	3000	42	1100	43	350	44	475	45	450
46	475	47	450	48	200	49	1400	50	400
51	82000	52	9200	53	3100	54	900	55	3500
56	49000	57	6700	58	225	59	550	60	600
61	400	62	Återrop	63	275	64	300	65	275
66	125	67	150	68	175	69	Återrop	70	Återrop
71	Återrop	72	125	73	450	74	600	75	125
76	125	77	150	78	650	79	400	80	400
81	450	82	125	83	125	84	325	85	300
86	175	87	650	88	200	89	275	90	650
91	450	92	250	93	650	94	50	95	425
96	125	97	600	98	550	99	100	100	375
101	225	102	100	103	325	104	325	105	150
106	650	107	450	108	425	109	150	110	125
111	100	112	125	113	250	114	125	115	850
116	500	117	100	118	250	119	600	120	250
121	225	122	650	123	Återrop	124	425	125	400
126	Återrop	127	225	128	50	129	400	130	500
131	125	132	375	133	250	134	325	135	Återrop
136	125	137	1100	138	1500	139	5000	140	2300
141	150	142	2500	143	550	144	650	145	200
146	350	147	300	148	75	149	300	150	275
151	275	152	7700	153	1200	154	650	155	600
156	3800	157	325	158	300	159	150	160	1100
161	375	162	700	163	150	164	23000	165	9200
166	87000	167	1400	168	125	169	175	170	250
171	250	172	1400	173	21000	174	100	175	225
176	250	177	1200	178	7500	179	18500	180	700
181	2600	182	250	183	550	184	Återrop	185	1150
186	800	187	750	188	250	189	75	190	750
191	1500	192	1600	193	125	194	450	195	1700
196	4800	197	70000	198	2500	199	5000	200	125
201	75	202	650	203	125	204	700	205	25
206	200	207	700	208	600	209	325	210	425
211	500	212	425	213	150	214	75	215	650
216	475	217	375	218	400	219	550	220	600
221	325	222	600	223	500	224	100	225	400
226	325	227	75	228	275	229	700	230	100
231	300	232	400	233	600	234	325	235	325
236	125	237	100	238	400	239	425	240	300
241	1200	242	1650	243	Återrop	244	800	245	425
246	400	247	700	248	275	249	125	250	150
251	250	252	75	253	1500	254	500	255	1400
256	425	257	175	258	125	259	125	260	450

Nr 46, Gustav II Adolf 1611-1632. Kalmar, 1 öre 1624.
Skala 2:1

mar verksamma som bankirer i Frankfurt/M, där flera övergick till katolsk trosbekännelse; blev adlad i Österrike 1860 och baroner där 1870 (Neue deutsche Biographie XII, 1980, s 362; GHdA 1987; The titled nobility of Europe, London 1914, s 853f). En gren av släkten verkade som bankirer i Lissabon och Paris, där Maximilian Julius K. (1817-1878) blev baron (1867 resp 1870, se Nobreza de Portugal II, Lisboa 1960, s 664, som anger att barontiteln i Portugal var personlig och endast gällde honom). Dennes son (?) Julius [Wilhem von] Königswarter var Portugals generalkonsul i Hannover och ägde kemiska fabriken Königswarter & Ebell i Hannover-Linden; hustrun var född i Hamburg (DO s 790). (För uppgifter i brev tackas Leif Pålsson.) Den portugisiska adelskalender som citerats här är emellertid inte fullständig. Genom vänlig upplysning från arkivarien Maria José Bigote Chorão, Instituto dos Archivos Nacionais da Torre do Tombo, Lissabon, har jag fått veta, att kung Carlos av Portugal gav barontitel den 19.10.1892 till Júlio Guilherme Königswarter, Portugals generalkonsul i Hannover (och redan kommandör av Portugisiska Militärorden Nossa Senhora da Conceição de Vila Viçosa), vilket framgår av det kungliga kansliets registratur för detta år. Oscar II var några månader i Tyskland 1892 och dekorerade flitigt diverse personer. Var detta en lätt försenad hedersbevisning för generalkonsulinnan?

10. Den i sekelskiftets kulturella kretsar välkände biblioteksmannen och sekreteraren i Idun ("En skål i Idun" av Anders Zorn är berömd och visar W. framträda som talare; det finns också en medalj av Adolf Lindberg över honom, slagen av vänner 1895) tog inte emot ordnar. Det var nog därför som Oscar II ville hedra honom på ett personligt sätt, vilket för övrigt redan brodern Karl XV hade gjort med en ännu bevarad kråsnål med kungens namnchiffer i brijanter. Kanske det också bidrog att kungen utnämnt sin personlige vän, skalden greve Carl Snoilsky (även ordförande i Svenska Numismatiska Föreningen!) till chef för Kungl. Biblioteket några år tidigare och därvid förbigått Wieselgren. Vart medaljen tagit vägen är inte bekant.

11. Son till den ovanstående snickarmästaren som fått samma medalj 1876. Knut Edberg kallas också snickarmästare i en del handlingar. Fadern var siste äldermannen i Snickarämbetet och sonen skänkte alla handlingar och mästarritningar till Stockholms stads hantverksförening. Han har signerat en del bruksmöbler på Drottningholm (muntlig upplysning här och i not 5 av kollegan Bo Vahlne). Om fader och son, se ovan cit. Svenskt Möbellexikon 1, sp 705-707.

Reprofoto ur Dagens Nyheter 1928.

Plåtmynten som Aktiebolaget Konstindustri tillverkade

Idag är varken myntsamlare eller museer förtjusta över de myntkopior som då och då dyker upp. Men under början av 1900-talet hade man ibland en annan syn på saken.

År 1928 startade Aktiebolaget Konstindustri i Stockholm (med adressen Strandvägen 1) tillverkning av plåtmyntkopior. Följande valörer kopierades: 10, 8, 5, 4, 3, 2, 1 och ½ daler sm. De tillverkades i två parallella serier. Den ena, som kostade 100 kronor, framställdes av en hård kopparliknande massa. Den andra gjordes av metall och såldes för 250 kronor.

I reklamen skrev de att "plåtmynten" fått "vackra uttalanden från Oslo och Stockholms myntkabinett". Kopiorna hade även uppvisats för förste folkskoleinspektören Karl Nordlund, som ansåg kopiorna vara utmärkta som undervisningsmaterial i våra skolor. AB Konstindustri hade också särskild rabatt för skolor och bygdemuseer.

Den musiciman som uttalade sig på Kungl. Myntkabinettets vägnar hade mest varnat för att tillverka kopiorna av metallen koppar. Säkert finns flera av dessa kopior kvar hos samlare runt om i Sverige.

IV

Mynt i skålgrop på Birka

Att deponera mynt och andra föremål i skålgropar, eller s.k. älvkvarnar, förekommer på ett flertal platser i vårt land. Så t.ex. påträffades 1981 i en skålgrop nära Stora Ullevi i Bro socken, Uppland, ett nödmynt från Karl XII (1 daler sm 1718 av typen Flink och Färdig, Wiséhn 1989, fynd nr 97). Skålgropar är ett slags hållristningar, därtill de vanligaste. Dateringen av dessa fornlämningar är komplicerad och det är enbart i kombination med slutna gravfynd som datering är möjlig. Generellt dateras skålgropar i våra trakter från slutet av stenålder till järnålderns början (Orrling 1991:204-205). Det finns ett flertal intressanta tolkningar av skålgropar och deras eventuella magiska innebörd, men denna notis skall uppehålla sig vid en skålgrop på Birka i Mälaren, Uppland.

I samband med en excursion till Birka den 11 juli i år besökte notisförfattaren Birkas största gravfält (över 1 600 gravar) som kallas Hemlanden (Magnus 1999:5). På en, till synes, jordfast sten fann jag några moderna mynt som låg i en tidigare känd skålgrop. De påträffade mynten var två 5-kronor samt två 1-kronor från vår nuvarande kung. Vidare fanns där även ett mynt från Tyskland (Bundesrepublik Deutschland): 1 pennig med året 1989.

Frågan man ställer sig är om mynten i skålgropen på Birka bara är ett sentida, med turismen förknippat, fenomen eller har deponering av mynt och kanske även andra föremål skett på platsen sedan en längre tid?

Den som är intresserad av skålgropar i allmänhet rekommenderas att läsa Mats Åmarks essä "När de sista älvkvarnarna smordes" (publicerad i

Bilden visar stenen med skålgropen och de påträffade mynten. Foto: Frédéric Elfver.

Rig 39, s 65-72). Tidigare har Eva Wiséhn skrivit i *SNT* om att offra i älvkvarnar och ett fynd på Närlunda ägor i Västermo socken, Södermanland (Wiséhn 1999:180).

Frédéric Elfver

Litteratur

Magnus, B. 1999: Birka. *Svenska kulturminnen* nr 2. Riksantikvarieämbetet.

Orrling, C. (red) 1991: *Sten- och bronsålderns ABC*. Borås.

Wiséhn, E. 1989: Myntfynd från Uppland. *Sveriges mynthistoria. Landskapsinventeringen* 4. Kungl. Myntkabinettet. Stockholm.

– 1999: Att offra i älvkvarnar. *Svensk Numismatisk Tidskrift* 8 1999, s 180. Stockholm.

Åmark, M. 1956: När de sista älvkvarnarna smordes. *Rig* 39, s 65-72: Kulturhistorisk tidskrift utgiven av Föreningen för svensk kulturhistoria i samarbete med Nordiska museet och Folklivsarkivet i Lund.

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar i stor sortering.

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 200 kr.

Som medlem får Du *SNT* automatiskt

Du kan också enbart prenumerera på tidningen
Det kostar endast 160,- per år.

När steningen från Yap kom till Stockholm

Många besökare som kommer till Kungl. Myntkabinettets entré undrar över ett stort stenföremål som mest liknar ett kvarnhjul. De flesta numismatiker vet att det egentligen är ett betalningsmedel från ögruppen Yap i Stilla Havet. Om detta exemplar har Henrik Klackenborg skrivit i festskriften till Jørgen Steen Jensen: *Ord med mening* (1998). I den artikeln finns också uppgiften om hur Ernst Nathorst-Böös inhandlade stenen för Svenska Handelsbankens räkning. Köpet skedde i mars 1967 och säljare var en person som bodde i byn Lamer-Ngaff. Den lokala administrationen på Yap var behjälplig vid fullföljandet av affären. Ett särskilt exporttillstånd ordnades. Priset för stenen var US \$150.

Ernst Nathorst-Böös (1918-1988) ville ha en stor stening, eller *rai* som de egentligen heter, till sitt Bankmuseum. Detta museum, som ägdes av Svenska Handelsbanken, invigdes 1 november 1963. Nathorst-Böös ville spegla betalningsmedlens historia i världen. Han var nytänkare i fråga om hur ett myntmuseum skulle se ut. Helt klart inspirerade hans tankar när det nya myntkabinetet formades på Slottsbacken.

Att köpa en rai-sten från Yap är inte så enkelt. Det blir inte enklare av att den väger närmare 600 kg. År 1967 var det sjötransport som gällde. Tiden gick. Men ett år efter köpet närmade sig rai-stenen Stockholm. Den 20 mars fick Ernst Nathorst-Böös meddelande om att stenen den dagen skulle komma till Svenska Handelsbankens huvudkontor vid Kungsträdgården i Stockholm. Ernst var saligt glad! När så stenen kom till banken var Ernst vid lastbilen och hjälpte till. Säkert väckte rai-stenen uppmärksamhet bland bankens kunder och anställda. Kort därefter flyttades den vidare till Sturegatan på Östermalm där Bankmuseet låg.

När staten köpte Bankmuseet fick stenen flytta till Kungl. Myntkabinetet på Narvavägen. Där placerades den i trapphallen direkt innan man kom in i Medaljsalen. Våren 1996 flyttades den så till Slottsbacken. Men det var på håret att den skulle ha fått flytta igen, om även tillfälligt. År 1998 var Stockholm kulturhuvudstad. Projekten haglade i luften

*Yap-stenen anländer till Stockholm
den 20 mars 1968. Ernst Nathorst-Böös tar emot. Foto: KMK:s arkiv.*

och även Kungl. Myntkabinetet var djupt involverat med en rad inhyrda utställningar.

På våren 1998 dök det upp en kvinnlig skulptör som sade sig ha tankar om vår sten. Hon ville nämligen låna den för att göra en installation i World Trade Center som ligger nära Centralstationen eller alternativt göra någon konstskapelse ute vid Arlanda flygplats. Allt verkade bra fram till dess hon fick höra vikten – 600 kg. Då sa hon att hon skulle återkomma nästa dag. Detta gjorde hon nu inte och det var kanske tur för stenen!

IV

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42

111 20 STOCKHOLM

TEL 08-411 08 07

Myntbössan "Monnibox"

Ett första patent på en myntbössa registrerades 1894. Det var ett trästycke med uppborrade hål för mynten, fjädrar, sex myntplattor och en överdel i metall. Uppfinnare var C. Bratt och hans patent hade nr 5889. Denna myntbössa producerades aldrig. Den skulle blivit alltför ohanterlig.

Nästa förslag på en myntbössa utannonserades i DN 1949. Det var fabriker Norman i Dalarna som hade uppfunnit en liten plåtbössa. Den gav idén till en myntbössa i klar plast och med myntplattor och botten i anodoxiderad aluminium. Myntbössan fick namnet "Monnibox", en försvenskning av *moneybox*. NK inledde försäljningen och sålde två stycken i minuten under tre dagar. Under augusti till och med december 1949 såldes 80 000 i detaljhandeln. Priset var högt, 5:95 kr. Det såldes även en del plagiat av denna myntbössa.

För nästa modell fick Åke Hultberg, AB Avant, både patent och mönsterskydd. Den hade sex fack med plats för sju valörer. Full rymde den 15 kronor. På baksidan fanns en tipssnurra. Myntbössan, tillverkad i plast med en överdel i metall, började säljas 1954. Enligt reklamen var den nu bättre och billigare – den kostade 4:75 kr. Patent fanns även registrerat i Norge, Schweiz, England och USA. Den sålde bra i Norge, men i de övriga länderna utnyttjades inte patenten. Företagets resurser räckte inte för att bekosta marknadsföring och nödvändig utrustning.

Sedan 1962 ingår inte längre silver i tio-, tjugofem- och femtioöringar. Under 1968 försvann silvret i en- och tvåkronor. De sista reguljära femkronorsmynten med silverinnehåll präglades 1971. Ett-, två- och femöringarna skulle vara inlämnade för nedsmältning senast 1 juli 1972. Detta år introducerades nya, mindre femöringar och femkronor. De senare skulle ersätta femkronorssedlarna som trycktes fram till 1981. Det var dags för en ny myntbössa. Även den tredje monniboxen hade sex fack men översidan var av plast och dessutom var myntplattorna olivfärgade. På baksidan fanns tipssnurran samt en sedelklämma. Full rymde den mer än 30 kr.

1984 präglades de sista tjugofemöringarna och femöringarna. Försäljningen av myntbössan fick ett tvärt

Bild 1. Den första "monniboxen" från 1949. I den fanns plats för fyra valörer: 1 krona, 25 öre, 10 öre samt 5 öre. För fyra valörer fanns inga fack: 2 kronor, 50 öre, 2 öre samt 1 öre.

Bild 2. Myntbössan från 1954. Antalet fack hade utökats till sex. Facken var avsedda för 1 krona, 25 öre, 10 öre, 5 öre, 1 öre samt 50 öre och 2 öre som delade samma fack. Två reguljära valörer saknade fack: 5 kronor och 2 kronor.

Bild 3. Denna myntbössa började tillverkas på 1970-talet och såldes till 1985. Antalet fack är sex och avsedda för 5 kronor, 1 krona, 50 öre, 25 öre, 10 öre samt 5 öre.

Bild 4. Den senaste "monniboxen" från 1993. I den finns åter plats endast för fyra valörer: 10 kronor, 5 kronor, 1 krona samt den mindre 50-öringen. Den större 50-öringen kan läggas i 1-kronasfacket.

Foto: Jan Eve Olsson, KMK.

slut 1985. Beslut hade fattats om att tioöringen skulle inlösas. Det dröjde dock flera år innan tioöringarna togs bort ur cirkulation. Så sent som 1991 präglades över fem miljoner i kopparnickel, sista inlöseningsdag var 29 januari 1993.

En ny mindre monnibox i plast med plats endast för fyra mynt tillverkas från 1993. I Sverige finns en-

dstad fyra reguljära myntvalörer kvar. Myntplattorna är olivfärgade och på baksidan finns tipssnurra och sedelklämma. Den nya mindre femtioöringen släpptes ut på marknaden i maj 1993, men än idag finns även den större femtioöringen kvar i cirkulation. Full rymmer myntbössan 64 kronor.

Inger Hammarberg

Whistmarker

Johan Otto Wedberg samlade urklipp från tidningar och annat som huvudsakligen handlade om numismatik från åren 1848-1911. I hans klipp-samling från år 1902 finns en annons rörande whistmarker från firma Joseph Leja i Stockholm. Var annonsen varit införd framgår dock inte. En sådan whistmarker, eller spelpenning, presenterades av Ernst Nathorst-Böös i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1963. Spelpenningen finns också med firmamnamnet Ferd. Lundquist & Co i nedre högra kanten. Även denna är publicerad av nämnda författare. I Gunnar Holsts bok om spelpenningar har de fått bild nr 184. Kungl. Myntkabinetet äger ett exemplar från vardera firman. De är troligen av försilvråd mässing, har en diameter av 21 mm och väger ca 3 gram.

Joseph Leja (1822-1863) var son till Benjamin Leja (1797-1870), född i Hamburg och kom till Stockholm 1822. Han var tillverkare av optiska instrument men levde uppenbarligen på att hålla spelbank, på vilket han grundade sin förmögenhet. Så småningom kunde han starta sin affärsrörelse i Stockholm – som blev stadens första enhetsprisaffär. Sonen Joseph startade en egen rörelse 1853. Denna sammanslogs med textilfirman K. M. Lundberg år 1902 och bildade AB Nordiska kompaniet (NK). Ferdinand Lundquist (1837-1916) öppnade Glas & Porslinsmagasinet Ferd. Lundquist & Co i Göteborg år 1864. År 1967 förvärvades också denna firma av AB Nordiska Kompaniet.

I annonsen från 1902 presenterar Joseph Leja spelpenningen som en nyhet. Den säljs i ett etui av nysilver med 16 spelpenningar i varje, dvs för fyra spelare. På sidan med firmamnamnet syns fyra spelkort med respektive svitmärken. Men den andra sidan, den med siffrorna 2, 4, 6, 8, 10 och 12 och markörer i olika figurer, tar var sin förklaring. Det är ett system som uppfanns av engelsmannen Edmond Hoyle (1671-1769) och innebär att poängen i whistspelet markerades med fyra spelmarker, som tilldelades varje deltagare, lagda i sådana figurer som syns på spelpenningen. Det är ett finurligt system, genom att själva spelpenningen är försedd med markeringar minimerade man misstagen och spelet stördes inte. Figuren för 12 poäng består av två spelmarker och därunder sannolikt den lilla dosa som varje spelare också var försedd med. Systemet med poängmarkering användes

NYHET!

Whistmarker

16 st. i etui af nysilfver
Kr. 5: —.

JOSEPH LEJA
STOCKHOLM.

Annons från 1902.

på 1800-talets tyska spelmarker. Se bl.a. i Holsts bok, sidorna 26-31 och 34, där man på flera spelpenningar kan se de olika sätten att med marker lägga siffrorna 0-12.

Edmond Hoyle var advokat. I sin bok *A short treatise on the game of whist*, som utkom 1742, formulerade han regler och goda råd för det kortspel som just då var högsta mode – whist. I det tidiga 1800-talets engelska litteratur förekommer whistspelet i samhällets högre kretsar, bl.a. i *Pride and Prejudice* av Jane Austen som skrevs kring sekelskiftet 1800. Men redan 1621 nämns whistspelet i England. Ordet tror man kommer av engelskans *whisk*, det vill säga viska, då det skulle spelas under tystnad.

Kungl. Myntkabinetets utställning "Mera klöver!" pågår 21/10 – 23/11 2000. Se sid 145.

MGL

Litteratur

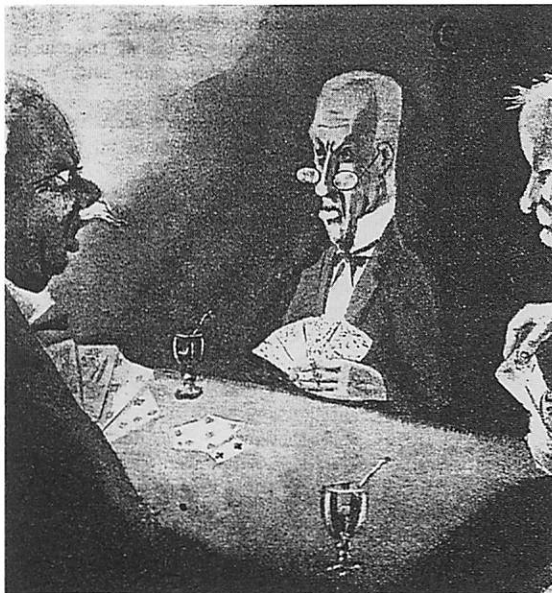
Holst, G.: *Spelpenningar avsedda för kortspel*. Göteborg 1977.

– Fyra spelmarker (1841) gjorda av Jonas Östling i Uppsala. *Skandinavisk Numismatik* 1980:8 s 12-13.

Nathorst-Böös, E.: Rörande allmänna spelpenningar. *NNUM* 1963 s 119-121.

– Spelpenningar återigen. *NNUM* 1963 s 182.

Wiséhn, I.: Benjamin Lejas reklampollett. *SNT* 1994:7 s 184.

- Hvarför skoock millioner spelar inte bror trumf?
- Ja kan väl i all rimlighets namn inte spela trumf, när jag inte har.
- Bror skulle spela trumf ändå.
- Ja får fasta brors uppmärksamhet på, att Whist betyder *tyst*.
- Nå, så tig då!

Ur Söndags-Nisse 1899.

Svenska millennie-mynt med präglingsår 1999 och 2000

Seden att ge ut minnes- och jubileumsmynt är ganska gammal, men tillbaka till år 1000 går den inte, i varje fall inte i Sverige. Vårt första var ju, som läsarna vet, en riksdaler i silver som kom år 1721 och ville erinra om såväl 200-årsminnet av Gustav Vasas befrielseverk och om reformationen – inte alldeles korrekt, eftersom vår övergång till Luthers läror tog lång tid och i varje fall tidigast kan kopplas till kända beslut av främst ekonomisk art på Västerås riksdag 1527. Det romerska riket däremot gav ut jubileumsmynt, t.ex. när staden Rom ansågs fylla ett lämpligt antal århundraden efter sitt antagna grundande. Med ett par undantag – som man tror sig ha funnit i Danmark ca 1050 – finns sedan inga minnesmynt under medeltiden. De tar sin början ute i Europa på 1600-talet, i Sverige som sagt år 1721; sedan dröjde nästa till 1821, det följande kom 1897 och därefter har de blivit allt fler för varje decennium – en världsomfattande företeelse, som ger myntverken sysselsättning, i synnerhet i länder med krympande antal skiljemynt (och dit hör som bekant vårt land).

Alla minnesmynt utom det förstnämnda är knutna till vår nuvarande dynasti, familjen Bernadotte, som regerar sedan 1818. För första gången har nu Tumba Bruk/Myntverket präglat mynt med såväl den regerande som den – vid okänd tidpunkt – tillträdande monarken. Sådana har (mycket sparsamt) förekommit i andra länder men aldrig hos oss och har t.ex. i Danmark gällt tronskiften. Det har kommit ut två valörer med präglingsåret 1999, till vilka porträtten och omskrifterna ritats av Karin Mörk Hamilton; modelleringen har utförts av Bo Thorén, som tidigare svarat för flera svenska mynt. Om de nya myntvalörerna kan följande sägas:

1. Guldmynt 2000 kronor 1999, diameter 26 mm, vikt 13 g, halt 900/1000. Maximal upplaga 30 000 st.

Åtsida: * KUNG CARL XVI GUSTAF * UPTILL MEDSOLS LÄNGS KANTEN, KRONPRINSESSAN VICTORIA nedtill motsols längs kanten. Kronprinsessans och kungens profilbilder, vänster sida.

Foto: Tumba bruk/Myntverket.

Frånsida: 2000 KRONOR * SVERIGE * ÅR 2000 motsols längs kanten, i mitten stora krönte riksvapnet hållet av lejon och omgivet av Serafimerkedjan, allt i krönt vapentält. Tv om vapentältets krona myntortstecknet för Eskilstuna, E belagt med hammare, följt av 19, t h om kronan 99 och bokstaven B för riksbankschefen Urban Bäckström.

Randen är slät.

Valören har aldrig tidigare förekommit i Sverige – vare sig som mynt eller som banksedel.

2. Silvermynt 200 kronor 1999, diameter 36 mm, vikt 27,03 g, halt 925/1000. Maximal upplaga 100 000 st. År- och frånsida är desamma som för guldmyntet, frånsatt format och valören 200 KRONOR. Randen är slät.

Präglingen påbörjades under slutet av 1999 och beräknas pågå även under år 2000 men alla mynt bär årtalet 1999.

Foto: Jan Eve Olsson, KMK.

Minnesmynt i lågvalör

Dessutom utger i dagarna Tumba Bruk/Myntverket ett bruksmynt (cirkulationsmynt) om 1 krona med årtalet 2000 i kopparnickel, utfört och signerat av Bo Thorén. Maxiupplagan är satt till 3 miljoner. Den vanliga enkronan av typ från 1976 beräknas även den bli utgiven under år 2000. Myntet fungerar i automater precis som den tidigare. Diameter är densamma, 25 mm, så även vikten, 7 g.

Åtsida: * KUNG CARL XVI GUSTAF * UPTILL MEDSOLS LÄNGS KANTEN, SVERIGE * ÅR 2000 nedtill motsols längs kanten. I mitten kungens profilbild, vänster sida, varunder konstnärssignaturen.

Frånsida: FÖR SVERIGE I TIDEN UPTILL MEDSOLS LÄNGS KANTEN, 1 KRONA nedtill motsols längs kanten. Kungens krönte namnchiffer på mittfältet, till vänster vid kanten myntortsmärket för Eskilstuna, E belagt med hammare, till höger bokstaven B (= Urban Bäckström).

Mynt av "engångskaraktär" som samtidigt är bruksmynt har bara förekommit en gång tidigare i Sverige, nämligen 1935 vid riksdagens 500-årsjubileum. Då slog man över 600 000 exemplar av 5 kronor i silver för att pröva om de skulle cirkulera. Det gjorde de inte. Valören var för hög och de flesta sparades. I andra länder har det däremot förekommit med viss framgång, inte bara hos våra nordiska grannar utan även i

Överprägling på nödmyntet Kronan

En okänd överprägling av nödmyntet Kronan upptäcktes på årets Frimynt. Myntet (bild 1), en 1 öre km 1720 (Ulrika Eleonora), är överpräglad på nödmyntet Kronan. På åtsidan syns spår av SM, på fransidan såväl delar av årtalet (17) som delar av den kungliga kronan. Mest karakteristisk är dock kanten som är vertikalt räfflad.

Myntet är intressant ur flera aspekter. Det är den enda kända överpräglingen på nödmyntet Kronan och sålunda den enda 1 öre km med vertikalt räfflad rand. Likaså har myntet den lägst kända ursprungliga vikten, 3,6 gram, d.v.s. Kronans vikt, Publica Fide vägde 4,5-7,2 gram och övriga nödmynt och oskrodade plantsar till nödmynt 4,5 gram. Från 1724 är runstykets vikt 4,7 gram.

2. En svit 1 öre km med fyra olika randpräglningar. Nedifrån sett vertikalt räfflad, slät, snedräfflad och rutad rand. Foto förf.

t.ex. Frankrike och då dels i vanlig myntmetall, dels som tjockmynt, avslag i guld osv. Man kan påminna om 1 franc med Charles de Gaulle. I Storbritannien ges många minnesmynt ut dels som bruksmynt i kopparnickel till nominellt värde, dels i "stämpelglans" och/eller i ädlare metaller (och till högre pris) för samlare. Men så blir det inte med enkronan! Särskilt utvalda exemplar kommer dock att ingå i ett myntset för 2000.

Innevarande år 2000 kommer samlarna att erbjudas tre olika myntset, dels det vanliga med de fyra bruksvalörerna 10 kronor, 5 kronor, 1 krona och 50 öre samt en miniatyr av medaljen "1800-talets mynt", dels ett "turistset" med engelsk text och "kastpenningen" 2000 (se SNT 2000:4 s 93), dels en som utöver 10 och 5 kronor och 50 öre innehåller den nya präglings om 1 krona, beskriven ovan, samt en miniatyr av Myntverkets egen "millenniemedalj" av Bo Thorén, presenterad i SNT 1999 s 188 under egen rubrik.

LLt

1. Överprägling på nödmyntet Kronan. Foto förf.

Det var aldrig meningen att Kronan skulle ompräglas. Kammarkollegiet föreskriver i sin resolution 2 oktober 1719, att Publica Fide skall ompräglas till ½ öre sm och de åtta sista nödmynten (till lika skrot slag-na) skall ompräglas till 1 öre km.

Ingemar Svenson

Källor

Sveriges Mynt 1719-1776, T. Lindgren, Stockholm 1953.

Sveriges Mynt 1521-1977, B. Ahlström m.fl., Stockholm 1976.

Avesta Myntmuseum, NM XXXIX, B. Tingström, Uppsala 1995.

Myntningen i Sverige 995-1995, NM XL, Stockholm 1995.

NM III, A.W. Stiernstedt, Stockholm 1876.

Anm. Bland fynden påträffas ofta överpräglade nödmynt. I förteckningarna beskrivs de som just sådana. Om nödmyntet fortfarande syns tydligt, anges detta. Men visst kan det finnas fler överpräglingar av Kronan. Red.

Femkrona 1991 med felaktigt myntmästarmärke

Under sommaren har vi kunnat läsa om femkronorsmynt från 1991 med myntmästarmärke "U" för Ulvfot, syftande på Benkt Ulvfot, myntverkets chef fram till 1986. Det korrekta myntmästarmärket skall för dessa mynt vara "D" för Bengt Dennis, dåvarande riksbankschef.

Hur har detta fel då uppstått och "upptäckts" först efter närmare ett decennium? Av misstag har en obsolet stamp med det gamla inaktuella myntmästarmärket kommit att prägla ett antal mynt innan felet upptäckts. Enligt Myntverket skall utgångna stampar makuleras, men i detta fall har en stamp tydligen blivit kvar och kommit till användning fem år senare.

Förklaringen till den sena upptäckten kan vara att upplagan är liten. En stor del av upplagan fanns i en riksbanksäck som alltså öppnades först i år. Partiet förvärvades av en mynthandlare i Sydsverige och många mynt finns hos några mynthandlare. Upplagan kan enligt uppgift röra sig om några tusental femkronor, vilket gör den till en betydande raritet. Det är dessutom det enda kända fallet av felaktigt myntmästarmärke på moderna svenska mynt. I Norden finns inte så många fall av dylika sällsynheter på efterkrigsmynt. Det närmaste man kan komma skulle i så fall vara den norska 2-öringen 1968 som kom ut (i samlarset) i 3 400 exemplar.

Martin Wettmark

Pressklipp

Nya sedlar svårare att förfalska

Allt fler sedelförfalskningar och ökade krav på högre säkerhet innebär att Riksbanken beslutat att nästa år börja byta ut de gamla 100- och 500-kronorssedlarna. De nya sedlarna ska ha fler säkerhetsdetaljer så att de blir svårare att förfalska.

– Beslutet innebär förbättrade möjligheter för såväl allmänhet som professionella kontanthanterare att avgöra en sedels äkthet, säger Per-Olof Arevik, utredare på Riksbankens enhet för betalningsmedel.

Men sedlarna behåller sina huvudmotiv och har samma format. Det har inte skett någon förbättring av säkerhetsstandarderna sedan de nuvarande sedlarna utformades i början av 1980-talet.

DN 9/9-00

Nytt om böcker – recensioner

Monica Golabiewski Lannby: Pengar i folkmun – och mynt i seder, bruk och poesi. Kungl. Myntkabinetet, Slottsbacken 6, Stockholm (Box 5428, S-114 84 Stockholm). 96 flerspaltrade sidor, 170 illustrationer. Indbundet. Pris: 190 SEK. ISBN 91-89256-09-3.

KÆRT BARN har mange navne. Dette ordsprog bliver nærværende, når man læser Monica Golabiewski Lannbys bog om de navne, man i Sverige – især i det sidste par hundrede år – har givet penge og deres brug, omkring 1.100 opslagsord er anført i registeret.

Bogen er spændende. Den bygger, blandt andet, på traditioner hos forfatteren og hendes familie – i virkeligheden en af de bedste inspirationskilder man kan have. Men desuden er der foretaget et regulært indsamlingsarbejde på de institutioner og arkiver, hvor talemåder og dialektale udtryk optegnes. Her har forfatteren kunnet trække på et stort netværk indenfor den lærde del af Sverige.

Resultatet er blevet en bog, som undertegnede læste i et træk. Her er alt, kulturhistorie, numismatik og numismatikens historie samt, som nævnt, familieoverleveringer. Således i beretningen under opslagsordet "Grindslant", som blev tildelt forfatterens mor for at åbne grunden i Älvkarleby i norra Uppland. Hvad enten det var 10 eller 25 öre, så var det grumme mange penge på landet før 2. verdenskrig – daglønnen var, i det mindste i Danmark, blot et par kroner.

Nabolandet Danmark har også givet mindst et bidrag, nemlig "stræbekanten", den let distante betegnelse for 1/6 öre silvermynt, præget i kobber fra 1666. Vi kender dette udtryk fra den utrykte ord-

bog, som Matthias Moth, bror til Christian V.s officielle elskerinde, efterlod sig. Undertegnede blev opmærksom på det via sprogforskeren Kaj Bom's Slangordbog fra 1957.

Med lidt overvindelse skal jeg også nævne et nyere, ret udbredt dansk udtryk for den svenske krone "skånepeseta". Det stammer fra den periode i begyndelsen af 1990'erne, hvor den svenske krone pludselig faldet til en uhyggelig lav kurs. – Men mon ikke der er endnu en årsag til navnet? Ligesom Spanien har sin peseta, så har Sverige sin krona, trods den store kursforskel har begge lande i praksis i adskillige år ikke haft mindre møntenheder. Man kan godt filosofere over denne forskel mellem Danmark og Sverige. Der

går langt mellem man træffer en 50 öre i Sverige, mens man i Danmark efter et par besøg hos bager og supermarked hurtigt får pungen fyldt med både 25- og 50-ører.

Der findes mange underholdende beretninger rundt i bogen. Enkelte er formentlig tvetydige. En lersparebøsse fra 1800-tallet med en knop formet som en gøg af ler havde følgende indskrift "Den som försöker göken galant / lägger i bössan också en slant". Denne sparebøsse fik næppe nogen fremtrædende plads i stuen i de pietistiske, religiøst vakte miljøer, der havde så stor betydning på landet i de nordiske lande i både 18- og 1900-tallet, og som utvivlsomt jævnligt havde betydning også ved kapitaldannelse og økonomisk udvikling. *Jørgen Steen Jensen*

Chester L. Krause – Clifford Mishler: 2001 Standard catalogue of World Coins. ISBN 0-87341-884-0. Kan beställas från Krause Publications, Book Department PR-MM, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA. Via internet går också bra, <http://www.krause.com>; klicka på books. Priset är 49.95 + porto 3.25 dollar om man köper direkt av utgivaren.

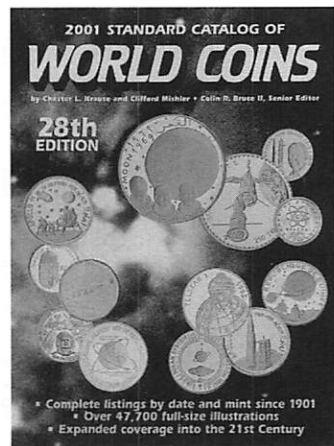
NU HAR DEN 28:e utgåvan av World Coins, som omfattar världens mynt utgivna 1901- idag, utkommit.

Verket, som är på över 2000 sidor, är en rik informationskälla att ösa ur för alla samlare av moderna mynt och mynthandlare. I katalogen finner man uppgifter om

mer än en million ordinarie mynt, minnesmynt, provmynt och viktiga polletter som 675 olika officiella myntutgivare från Afghanistan till Zimbabwe givit ut. Katalogen innehåller 47.700 fullskalvabildningar. Värderingar ges för fyra olika konserveringsgrader, upplagestorlekar och metallammansättningar får man också. Den informationssäckade volymen innehåller dessutom listor över myntverk, växlingskurser, korsreferenser för länder och en guide för internationella måttssystem. Kort sagt ger katalogen mycket värdefull information både till oerfarna myntsamlare och till proffs. *TSi*

Jag tänkte ansöka om ett banklån.

– Du kan få ett av mig. Jag bar två.

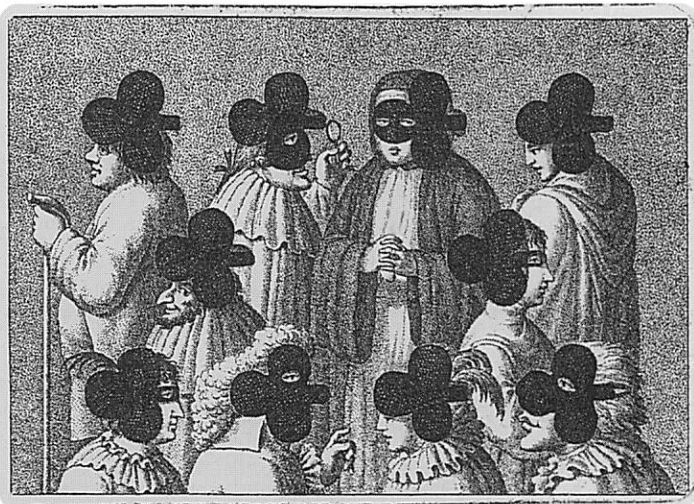

Mera klöver!

– en utställning om konstnärliga nordiska spelkort

Utställningen står i Kungl. Myntkabinettets flygelsal den 21 oktober – 23 november 2000. Den visar konstnärliga spelkort – små konstverk som man kan hålla i handen, en beskrivning som väl hittills varit förbehållen medaljer – från 1400-talets slut fram till idag. Bland dessa finns humoristiska kort, killelekar, spåkort, fantasikort m.m. Här visas även spelpenningar ur Kungl. Myntkabinettets samlingar. Initiativ till utställningen togs av Ali Jerremalm från Chartophilia Suecica, Svenska Spelkortssällskapet, med anledning av deras tiårsjubileum. Sällskapets medlemmar har lånat ut de flesta av de visade kortlekarna. Men här finns också de berömda spelkorten från det konstskåp som borgarna i Augsburg skänkte Gustav II Adolf 1632, utlånade från Gustavianum i Uppsala. Ansvariga för utställningen är Anna-Lena Carne och Monica Golabiewski Lannby från KMK samt Ali Jerremalm, Uppsala.

Utställningens titel utgör sista raden i första versen i Fredmans epistel nr 42 av C. M. Bellman, vari skildras kortspelet på Klubben vid juletid 1769. Klubben lydde under egendomen Hägersten, vars gård ägdes av Bellmans svåger. Bellman var en ofta sedd gäst där, och man spelade Triset, som då var sällskapsspelet på modet. Detta och andra ”store och äfwentyrlige spel” förbjöds av och till under 1700-talet, dock utan nämnvärd hörsamhet. Fredmans epistlar inspirerade konstnären, och skildraren av Stockholms

folklied, Elis Chiewitz (1784-1839) till de omsorgsfullt akvarellerade kopparstick som utgör kortleken ”Löjlige Spel Kort med Scener utur Fredmans epistlar”. Konstkort omfattades nämligen inte av den stämpelskatt som myndigheterna tog ut på vanliga spelkort.

Under 1700-talets första decennier importerades kortlekar till Sverige. Från slutet av 1720-talet kom inhemska fabriker igång trots svårigheten att få tag i upplärda kortmakare. Också spelpenningar tillverkades nu inom landet. På medaljgravören Daniel Fehrmans spelpenningar från 1757-1763 ses de klädda figurkorten i helfigur, som på de dåtida originalkorten.

Lördag den 21 oktober bjuder Spelkortssällskapet in allmänheten att köpa, byta, sälja eller låta värdera kortlekar i anslutning till utställningen. Söndag 22 oktober lär Stockholms Wirasällskap ut viraspelet.

MGL

Kungl. Myntkabinettet

Slottsbacken 6

Vitterhetsakademiens
biblioteks
numismatiska
boksamling

Torsdagar kl. 13 - 16

Bibliotekarie Carina Bergman
tel. 08-5195 5323

BÖCKER OCH MYNT

Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk litteratur kan erhållas.

Besök efter
överenskommelse

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppges samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69
e-post: siv.gunnar@swipnet.se

Svenska och skandinaviska mynt
och sedlar.

Stor sortering av utländska
jubileumsmynt, årsset samt småmynt.
Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:
<http://www.nmh-mynt.a.se>

Program för myntheugen i Kristianstad 27-29 oktober 2000

OBS! Kristianstadsortens Numismatiska Förening (KNF) avhåller under fredagen den 27 oktober en bättre myntauktion. Auktionen hålles som en del av arrangemanget öppen även för SNF:s medlemmar. Auktionslista kan erhållas genom hänvändelse till Ingvar Nilsson på tel./fax 044-713 28.

Anmälan till arrangemanget är bindande och måste vara Börje Rådström, tel. 08-5195 5335 (vardagar 8.30-12.30) eller Dan Carlberg, tel., 0476-10 225, tillhanda senast 17 oktober. Deltagarantalet är begränsat. De som vill delta i middagen på Kippers Källare måste meddela detta. Menyförslag erhålles av Dan Carlberg. Maten måste förbeställas och menyval skall var Dan Carlberg tillhanda senast 17 oktober. Föreningarna bjuder medlemmarna på första dagens lunch samt bussresa, föredrag, stadsvandring och myntföreläsning. Övriga måltider, resor och övermattningskostnader bekostas av deltagarna själva.

Förslag på centrala hotell i Kristianstad:

- Hotell Turisten, tel. 044-12 61 50, dubbelrum 550 kr, enkelrum 420 kr.
- Hotell Christian IV, tel. 044-12 63 00, dubbelrum 799 kr, enkelrum 699 kr.

Fredag 27 oktober

- 17.00 Visning av auktionsobjekt (Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad).
- 19.00 Auktion, samma adress.

Lördag 28 oktober

- 13.00 Samling med lunch på restaurang Kvarnen (bakom järnvägsstationen). Föreningarna bjuder på lunchen bestående av stor salladsbuffé, varmrätt, dryck, kaffe och kaka.
- 14.30 Föreläsning av valda delar ur Berndt Kallenbergs numismatiska samlingar samt objekt ur Regionmuseet Skånes egna samlingar.
- 16.00 Stadsrundvandring under ledning av f d stadskulturchef Sune Friström.
- 17.30 Föredrag av Lars O. Lagerqvist: *Ur femtio års numismatiska upplevelser*.
- 19.00 Middag på restaurang Kippers Källare (meny erhålles på begäran, se ovan).

Söndag 29 oktober

- 10.15 Avfärd från Kristianstad till Bäckaskogs slott.
- 10.45 Ankomst till Bäckaskog. Guidad rundtur på slottet med omgivning.
- 12.00 Lunch i slottsmatsalen - ugnsbakad lax, kaffe, kaka (120 kr).
- 13.00 Föredrag av Jan-Olof Björk om belägringsklippingarna från Kristianstad.
- 14.00 Återfärd till Kristianstad.
- 14.30 Ankomst Kristianstad.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 20 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB
Normalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel
Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt
Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer
Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder
Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrträje Mynt AB
Nils Fertins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel
Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel./fax 08-650 0342

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Wasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

Föreningar

Myntklubben Skilling Banco

1/10 Antik- och samlarmässa i Cuperpolen, Linköping. 10.00-15.30. Entré 15 kr. Samlarklubben Hans Brask arrangerar.

12/10 Myntauktion. Ta med objekt som du vill sälja på auktionen.

9/11 Per-Göran Carlsson: *Från det numismatiska smörgåsbordet – pärlor och klenoder!*

14/12 Diskussionsafton. Ta med något numismatiskt objekt som du vill ta upp till diskussion eller har något att berätta om. Efter mötet julbord.

Möteslokal: ABF (Sparbankshuset) Snickaregatan 20, Linköping, konferensrum Tallen, plan 3, kl. 18.30-22.00

Hemsida: www.teboden.e.se/mksb

Auktioner

Oktober:

- 7 Long Beach, Ponterio
- 7 Helsingfors, Holmasto
- 18-21 Frankfurt, Peus
- 30-31 Zürich, Leu

November:

- 1-2 Zürich, Hess-Divo
- 11-12 Stockholm,
B. Ahlström Mynthandel AB
- 20-21 München, Lanz
- 30-31 München, Hirsch

December:

- 2 Stockholm, Myntkompaniet
- 2 Bruxelles, Elsen sa
- 16 Helsingfors, Holmasto

Mässor

Oktober:

- 25 Svenska Numismatiska Föreningen, Myntmässa med auktion (Svenssons samling)

Du som önskar tillkännage kommande auktioner eller mässor i auktionskalendern, kontakta Frédéric Elfver. Se redaktionsrutan!

INTERNATIONELL AUKTION

2 december 2000

Med bla många guldmynt.

Beställ katalog.

Enstaka ex 50:-

Prent. 3 kataloger 125:-

Postgiro 12 12 - 0.

Inlämningar mottages tom 13 oktober
Välkommen!

FK 08-678 19 20
FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Kornhamnsg 6
111 27 STOCKHOLM

MYNTMÄSSA

den 25 november

09.30 - 15.30

Elva mynthandlare från hela Sverige finns denna dag på
KUNGL. MYNTKABINETTET • SLOTTSBACKEN 6, STOCKHOLM

Entrépriset är nedsatt till 30 kr och gäller hela museet!

Specialpris på fatöl med smörgås utlovas av MYNTKROGEN!

Svenska Numismatiska Föreningen presenterar sin verksamhet.

Arrangörer: Sveriges Mynthandlares Förening / Svenska Numismatiska Föreningen
Mer info se sid 127.

AUKTION 62

BYGGET, Norrlandsgatan 11, 4 tr • Lördag 11 och söndag 12 nov. 2000

STOR AVDELNING VIKINGA- OCH MEDELTIDA MYNT

bl.a. **England:** • OFFA Seaby 905 RRR, 907 R, 927 R. • ALFRED DEN STORE Seaby 1062. • RICHARD III i EDWARD V:s namn Seaby 2151 RRR.

SVERIGE

KNUT ERIKSSON, LL 1A:1b RRR, 1A:5d RRR, LL 1A:12 RR. • ERIK KNUTSSON LL XI:B:12 RRR. • SVERKER KARLSSON LL XII:A:4 RR. • BIRGER MAGNUSSON LL XXIII:A:7a RR. • GUSTAV VASA Mark 1535 SM 244 RRRR. • ERIK XIV Mark 1562 RR, Reval 2 mark 1561 RRR och 1/2 mark 1562 RR. • JOHAN III Krongyllen 1569 RRRR, 6 mark 1591 RRRR. KARL IX 10 mark (klipping) 1610 RRR. GUSTAV II ADOLF 16 mark 1624 RRRR. • KRISTINA Riksdaler 1633 RR, Riksdaler 1642 Gs M, Daler SM 1653 RRR. • KARL XI Dukat 1672 RRR. • ADOLF FREDRIK Dukat 1751 Östra Silverberget RRR. • GUSTAV IV ADOLF Dukat 1801 Smålands vapen RR. Dukat 1801 Dalarnas vapen R. • KARL XV Riksdaler Riksmünt 1862 RRR, 25 öre 1862 RR, 10 öre 1862 RRR.

LENNART WALLÉNS SEDELSAMLING DEL I

STOR AVDELNING UTLÄNDSKA GULDMYNT

bl. a. **Sachsen:** • JOHANN GEORGE I 10 dukat 1628 RRRR. **Ryssland:** Stor samling från LADISLAUS VASA - NIKOLAUS II bl. a. • NIKOLAUS I 10 rubel 1836. • ALEXANDER II 25 rubel 1876 • NIKOLAUS II 25 rubel 1908.

UTLÄNDSKA MYNT • ANTIKA MYNT • ORDNRAR

Katalog erhålles enklast genom insättning av kronor 150:– på postgiro 3003-1

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Norrmalmstorg 1, 1 tr.

Box 7662, 103 94 Stockholm

Tel: 08-10 10 10 • Fax: 08-678 77 77

E-post: mynthandel@ahlstrom-coin.com